

MLADIKA

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

VIII.

V Št. Lenartu pa je žalovala mati za svojo hčerko, ki je bila tako daleč od nje. Kdo ji bo svetoval v dvomih, kdo jo tolažil v bridkosti, kdo ji pomagal v stiskah? Seveda je bila tudi mati tolažbe in podpore potrebna; toda potrebnejša se je zdela hči, ki ni bila še tako vajena življenja. Hči je začejala živeti; nad materjo se je življenje sklepalo. Osamela je bita popolnoma; zapustila jo je bila Olga, zapustil tudi brat, vesel, da ne bo več gledal čudnega svaka, in žalosten, da ne more vzeti sestre s seboj.

Stana je iskala v neprestanem delu pozabe in v spominu na hčerko utehe. Željno je pričakovala prvega pisma, željno vsakega naslednjega. Po dvakrat in trikrat je vsako prebrala in kakor Olga je tudi ona preudarjala, če ji hčerka ne prikriva kakih neprijetnosti, če ji ne lepša razmer svojega življenja. Možu ni kazala teh pisem, ker je vedela, da ga ne zanimajo. Tudi ni mož nikdar vprašal po njih; še manj pa mu je prihajalo na misel, da bi sam pisal. Zavedal se je, da gre pisanje čez njegove moči, saj ni ne mislil ne čutil ničesar, kar bi bilo izraza vredno. Da je šla Olga od doma, to ni bilo zanj nič hudega; saj je tudi prej ni bilo mnogo doma in zdaj je preskrbljena. Da je šel svak, to mu je bilo ljubo; rešen je bil neprijetnega svedoka, rešen nadležnega gosta, ki je s svojo pridnostjo izzival ljudi k zoprnemu primerjanju, rešen tudi zaupnika svoje žene in hčere; zdaj je bil konec skrivnih razgovorov, ki so njega, gospodarja, žalili. Predobro je slutil, o čem da se menijo, da drug drugega milujejo, da čezenj zabavljajo, da kujejo naklepe proti njemu. Zdaj je užival zopet brez nadzorstva svoje življenje, jedel, pil, spal, igral in molil. Z Jarnikom sta si postala prav posebna prijatelja, odkar ga je bil Lenart s

svojo odločnostjo izpreobrnil. Nič več ga ni zmerjal Jarnik; narobe, prijazno ga je vabil k sebi, igral in pil in kupčeval je z njim, tako da je Lenart zdaj skoro samo jedel in spal doma; pri Jarniku je bil kuhan in pečen. Denarja na račun je dobival tako lahko, da je kar po domače mig-nil: »Jarnik, zapiši!« In Jarnik je pisal in pisal in hkrati računil, koliko časa še počete, da bo Lenart vse prepisal.

Te tajne kupčije so Stano hudo skrbele. Opozarjala je moža, naj se varuje, da ga ne zaplete sosed v svoje mreže. A mož jo je zavračal, naj se ne vtiče v njegove zadeve; njega ni še nihče preslepil in ga ne bo; samo svojega posla naj se ona drži; njemu pa naj privošči nekoliko potrebnega razvedrila in zabave. Stana ni imela nobenega razvedrila, nobene zabave, samo trud in skrb. Vedno je hodila gledat, če je živina oskrbljena, če se krma ne kvari, če je orodje spravljeno; vedno za hlapcem in za deklo, da ni zastajalo delo. Zato sta jo pa tudi tadva prav pisano gledala. Matija je najbolj jezilo, da je hodila na hlev za kurami. Prej je tam on pobiral jajca in jih nosil Urši, ki je napravljala dobro cvrtje, da je imel siromak nekoliko razvedrila in zabave. Zdaj je začela gospodinja pobirati. Matija je sklenil, da je bo te sitnosti odvadil. Pomagalo mu je dejstvo, da kokoši tudi ne vidijo rade, če jim kdo jajca pobira; zato iščejo skritih, težko dostopnih krajev. Tako si je bila ena posebno nevoščljiva kura izbrala prostor prav za krajem pri strehi, kamor se je moglo priti samo čez par desk. Iznajdljivi Matija je zamenjal nekega jutra zdravo desko s trhlo in čakal, kaj se bo zgodilo. Kokoš je stopala čez to desko brez nevarnosti, tudi kak Uršin fant bi bil prišel brez škode čez; pod gospodinjo se je prelomila.

Bolestno je zakričala Stana, ko ji je zmanjkalo tal; lovila se je nekaj časa z

rokami in padla, ker se ni mogla ujeti, skoz lino na trda tla. Poskušala se je vzdigniti, toda kost je zahreščala nad gležnjem in popadla jo je tako silna bolečina, da jo je mrzel pot oblil in se ji storila tema pred očmi. Popravila si je obleko in obležala nezavestna. Ko jo je bolečina zdramila, je pričela klicati. Prihitela je dekla in na njeno vpitje tudi hlapec, ki se je križal, kaj da se je zgodilo.

»Nesita me v hišo!« je dejala Stana, ki so ji šklepetali zobje od pritajene bolečine: »toda pazita, ker sem si nogo zlomila!«

Prihiteli so sosedje in kričali in popraševali in svetovali in prišel je tudi Lenart, nejevoljen, da mora zapustiti igro. Očital je ubogi ženi, kaj da lazi na hlev, ko vsa jajca niso toliko vredna, kolikor bo stala bolezen.

»Deska se je zlomila.« je razlagal Matija. »Kaj hodijo res na hlev in iztičejo po kotih! Saj bi bil jaz tista jajca pobral.«

»Samí so krivi.« je odločila dekla. »Jaz sem se zmeraj bala, kedaj se bo prpetila nesreča. Zdaj pa imamo.«

»Kaj hočem zdaj? Kaj hočem zdaj?« je tarnal Lenart.

»Ti trot, ti,« je dejal Jarnik, ki je zšel zopet v svoje navadno narečje. »po zdravnika je treba poslati. Tone, naprezi takoj lisca in goni!«

»Bog pomagaj! To bodo stroški.« je tožil Lenart. »in morebiti bo še vse zastonj. Oh, kaj si mi naredila! Boliše bi bilo, če bi bila ležala doma.«

»Vsa hiša ne more ležati.« je dejala Jarnikovka. »Denimo nogo v deščice, da bo ravno ležala. V dveh urah bo zdravnik tukaj, ki bo povedal, kaj bo treba.«

Zdravnik se je pripeljal, preiskal zlomljeno nogo, naročil, kako da naj ravnajo z bolnico, in obljubil, da pride kmalu zopet pogledat.

»Ali ne bi hotel ti Olgi pisati, kaj se je zgodilo?« je prosila Stana.

»Čemu? Čemu?« je ugovarjal mož. »Samo prestrašila se bo. Ona ima svoje dolžnosti in dolžnost je prva. Saj se bo na boljše obrnilo in o Božiču pride lahko Olga za nekaj dni domov.«

Ko je prišel zdravnik zopet, je osunil. Noga se je sicer celila: a bolnica je bila grozno slaba. Ozki obrazek se je vdel kakor preroben in mrzlično so bleščale velike oči.

»Pri moči jo je treba ohraniti.« je naročal zdravnik. »Mir, dobro hrano, skrbno postrežbo, da ne britisne pljučnica!«

Stana pa je trpela boli na duši kot na telesu. Želela si je prisrčnega obraza in sočutnih besed; mož pa je kazal samo nejevoljo, da bo toliko stroškov, da nima

nobenega počitka in da mora doma ostajati. Rad bi bil namreč kvartal; a ni si upal, ker se je bal strupenih jezikov. Tudi dekla se je jezila, da mora zdaj še novo delo prevzemati, ko ima že prejšnjega čez glavo. Venomer je morala Stana slišati, koliko sitnosti je po nepotrebnem vsem prizadela.

»Oh, piši Olgi!« je prosila bolnica in upirala oči v moža.

»Saj bom pisal.« je dejal mož. »In saj ni tako hudo. Bo že Bog pomagal.«

Stana je obupavala. Še enkrat bi rada videla hčerko, ker je slutila, da gre za ločitev. Oh, ločitve in smrti se ni bala, niti želela si ni več takega življenja; a na svoje srce bi bila še rada pritisnila svoje dete, svojo srčno bridkost.

»Ali si pisal?« je vprašala žalostna po prečuti dolgi, težki noči.

»Nisem še.« je dejal mož. »in kaj pa more Olga pomagati, če ti Bog ne pomore in zdravnik! Kaj bi jo strašil!«

»Če bo od druge strani slišala, se bo še bolj prestrašila.« je tarnala zapuščena žena in omahnila. Vidno so ji pojemale moči, tako da se je celo Lenart prestrašil, ko ga je opozorila Jarnikovka, da gre h koncu in da naj pošlje po duhovnika. Parkrat je še tiho vprašala, če je prišla Olga; gledala je, kdaj se bodo odprla vrata, in čakala ljubega obraza. Toda ni ga bilo od nikoder in srce ji je upadlo. Poklicala je hlapca in deklo, jima stisnila roko in prosila, naj ji nikar ničesar ne zamerita, naj molita zanjo.

Matiju se je to nekoliko sitno zdelo; a kakor se je pri tatvinah opravičeval, da jemlje samo po malem, tako ga je to lažila tukaj zavest, da ni imel tako hudobnega namena.

Nazadnje je prosila Stana še moža, naj ji odpusti, če mu je kaj hudega prizadela, naj ljubi svojo hčerko, in mirno je ugasnila luč njenega življenja.

»Jaz ti odpustim vse, vse.« je zatrjeval mož. »ker sem te vedno rad imel. — Oh, ti nesreča, ti sitnost! Da se je moralo tako zgoditi!«

Zdaj je pisal hčerki, da ji je umrla mati; naj pride na pogreb, če more.

Olgi se je trgalo srce, ko je brala kratko pisanje, in glasen jok jo je nosil ob misli, da ne bo več gledala ljubih oči in prisrčnega obraza, da je ne bodo več objemale materine roke, ki so se toliko trudile za njo in za dom. Vsa v solzah je molče pokazala pismo učitelju.

»Torej jo je vendar umoril.« je dejal Škender. »Teško si je prislužila nebesa.«

Olga ni hotela poslušati pregrešnih besed in Škender je umolknil. Naročal ji je, naj se hitro odpravi domov; šolske

stvari bo že sam opravil. Tudi Meti se je inako storilo, ko je zvedela žalostno novice, in da naj za Tončka zvesto skrbi, ji ni bilo treba posebej priporočati. V Mokronogu je Olga brzojavila stricu, da mu je umrla sestra, in se hitro odpeljala domov.

Doma je ležala mama v tesni postelji in svet mir je bil razlit po lepem obličju, ki mu več kazalo žalostnih potez dušnega trpljenja. Grenke solze so kapale Olgi iz oči, ko se je sklonila čez mater in jo gledala, kakor bi si hotela za vse življenje vtisniti njen obraz v spomin. Oh, kako je bila zdaj vsa hiša prazna in mrtva!

»Zakaj mi niste pisali, oh, zakaj mi niste pisali, da bi jo bila še enkrat živo videla!« se tožila hči.

»Jaz te nisem hotel strašiti in žalostiti,« se je zagovarjal oče. »Tudi nisem mislil, da pojde tako hitro. Umrla je lahko: prosila me je še odpuščanja in jaz sem ji vse odpustil. Saj moramo drug drugemu odpuščati, da nam bo Bog odpustil. Nič ne jokaj! Njej se zdaj dobro godi; jaz sem siromak. Ampak za pogreb bo treba skrbeti.«

»Ali niste že poskrbeli Vi?«

»Kako? Ko sem tako žalosten. Saj ne vem, kje se me glava drži.«

Olga je tekla v župnišče, prosila ljudi, da bi nosili krsto, in s krvavečim srcem izkazovala ljubi materi zadnjo uslugo. Stric je prišel še o pravem času, da je spremlil ubogo sestro na zadnjem potu.

»Kako si pa ti zvedel?« ga je vprašal Lenart, ko so se vračali s pokopališča.

»Olga mi je brzojavila,« je dejal svak. Lenart je poslal po vina in silil hčer in svaka, naj pijeta.

»Dajta no!« je dejal. »Umreti moramo vsi; eden prej, drugi pozneje. Zdaj sem jaz na vrsti. A v bridkosti ne potolaži mene nobena reč tako korenito kakor čaša dobrega dolenjca in ta je pristen in dober.«

Stric in Olga sta se branila in se odpravljala od doma, stric s trdim sklepom, da se ne vrne nikdar več. Olga z žalostno slutnjo, da je izgubila svoj dom.

Proti Olgi je začel oče bridko tarnati, koliko stroškov mu je prizadela bolezen in da bo treba plačati še pogreb in da pričakujejo ljudje, da se postavi še kak spomenik; ona bi pač mogla nekaj prispevati; zakaj ženska živi veliko ceneje kot moški, ker ji ni treba po gostilnah hoditi, in učiteljici nancsijo ljudje, če jo imajo radi, tudi vsega dosti; on je siromak, izgubil je ženo in edina opora mu ostane hčerka.

Olga mu je dala ves denar, kar ga je imela pri sebi, in obljubila, da še pošlje.

»Bog ti povrni!« je dejal ubogi vdovec, spravil denar in stisnil svoji dragi hčerki roko za slovo.

Ko pa se je peljala Olga s stricem proti Mokronogu, ga je vabila, naj pride o Božiču k njej na počitnice.

»Po zimi pridi rajše ti k meni v Ljubljano!« je dejal stric. »Po leti pridem pa jaz k tebi. Dokler sem jaz živ, imaš ti pri meni zavetje. Očetu pa nikar ne pošiljaj nobenega denarja, ker ga ni potreben in še manj vreden! Z delom se nikar ne precblagaj! Za izpolnovanje dolžnosti je zdravje potrebno; če obnemoreš pod bremenom, ti ne bo zato nihče hvale vedel.«

Neutolažni siromak Lenart je ostal sam v svoji obupni žalosti. Nad nikomer se ne bo mogel več znašati, nikomur več nagajati, nikjer več kazati gospodarskega dostojanstva. Dekla je dejala odločno, da za dve ne bo delala; naj vzame še katero drugo v službo, ki ji bo pomagala, ali pa pojde sama proč. Matija je nasvetoval, naj bi prišel kateri Uršinih fantov pomagat.

»Naj pride!« je dejal Lenart. In prišli so vsi trije, Janez, Jožek in Ljuzje, vsi prije prefrigani, živahni dečki in privabili so, kar je bilo še barabic po vasi. Kakor vrabci na proso so planili na Lenartovo hišo. Matija jim je odkazoval, kar je bilo najmanjšega dela; sam jim je bil za nadzornika Delali ti poglavci niso mnogo; pojali so se po dvorišču, po vrtu, no polju, nagajali ljudem, dražili živino, oblezli vse kote po hiši, po hlevih, po skednju in v slast jim je šlo pri mizi. Kar je bilo količkaj užitno, se je vse sproti pospravljalo. Nobeno jajce se ni več pokvarilo na gnezdu, nobeno žlahtno jabolko, nobena količkaj okusna hruška ni več dozorela; kruh se ni več staral; mleka ni bilo treba več umetati.

Lenart je žaloval in hiral. Tako se mu je tožilo po ženi, da ni mogel ostajati doma, zlasti dekla ni znala ali ni hotela tako kuhati kakor rajnica. Jarnika pa je začelo iznova skrbeti Lenartovo gospodarstvo.

»Še jaz bom izgubil, če pojde tako naprej,« je dejal svoji ženi. »Rešiti moramo, kar se še dá.«

Največji Lenartov upnik je bil on; pokupil pa je še nekaj drugih njegovih dolgov in nekega dne je nahrulil ljubega soseda, kdaj da misli plačati, kar je dolžan.

»Koliko pa je?« je prašal Lenart, in ko mu je bil Jarnik povedal, se je zavzel,

kdaj da bi se bil tako zadolžil, ko je vendar samo po malen jemal.

»Veš, Lenart,« je dejal Jarnik, »jaz ti ne bom nič prizanašal, ker nisi vreden. Ti si lenuh in požeruh. Požrl si, kar ti je bila žena pridobila. Ampak to meni nič mar. Zdaj pa hočeš požreti še, kar je mojega; toda ne boš. V ponedeljek pojdem jaz k odvetniku in v sodišče.«

»Ali si ti krščanski človek?« je ugovarjal Lenart. »Ali ljubiš ti svojega bližnjika kakor sam sebe? Jaz sem vendar tvoj bližnjik.«

»Ti hinavec! Kdaj pa si ti poznal kakega bližnjika razen samega sebe? Ampak narediva razrez, da ne bo treba odvetnika in sodišča nadlegovati. Tudi častnejše za tebe, če se vse izlepa uredi. Ti si prihraniš sramoto in stroške, jaz pa sitnosti. Stroški prisilne dražbe ti bodo požrli polovico izkupila in po dražbi lahko primeš za beraško palico; zakaj delati ti ne boš hotel. Če se pa midva lepo pogodiva, ti bo ostalo še precej grošev in bolj jih jaz tebi privoščim, dasi te ni nič prida, kakor vsem odvetnikom.«

»Če bi midva tako naredila, Jarnik,« je menil Lenart, »da bi obdržal jaz pri tebi hrano in stanovanje do smrti. Saj vidiš, da sem star in da hiram.«

»O ti slepar! Ti hočeš še mene požreti. Toliko premoženja nimam jaz, ca bi tebe redil, dokler ne umrieš. Ti si preživel ženo, boš preživel otroka, še Uršine barabe boš preživel, če te kateri izmed njih ne ubije o pravem času. Tebe se ne prime nobena bolezen; ogiblje se te ogenj in voda. Časi mi prihaja na misel, da te bo živega hudič vzel in če bi imel človek zagotovilo, da se zgodi to v par mesecih, bi ti dajal jaz hrano in stanovanje.«

V tej stiski je Lenart bridko pogrešal rajno ženo, da bi jo nagnal okrog posejila prosit; zakaj sam je bil za ta posel prelen in preošaben. Spomnil se je, kako prijazen, postrežljiv in dober je bil on vedno do drugih, in zdelo se mu je, da se mu godi krivica. »Predober sem bil,« si je dejal; »za druge sem skrbel, za sebe ne; dobrota je sirota.« Nikdar ni mislil, da mu bo Jarnik, njegov najboljši prijatelj, tako nenadoma, tako neusmiljeno odtegnil svojo roko; brez njega pa ni mogel ne davkov poravnati ne delavcev izplačati. Tako se je nekega jutra, ko siromak še vsakdanjega brinjevca ni več dobil na upanje, Javornikovim dokazom iz grožnjam posrečilo pregovoriti soseda.

Še tistega dne sta se peljala oba k notarju v Mokronog. Tam je prodal Lenart svoje posestvo, kakor leži in stoji, in to posestvo je dal Jarnik takoj svojemu

sinu Tonetu prepisati. Pozno zvečer sta se vračala zopet proti domu.

»V teh-le hribih«, je dejal turbno Lenart, »poučuje moja Olga. Ta bo gledala, ko bo našla tujega gospodarja.«

»Piši ji in pripravi jo polagoma na izpremembo!« je dejal Jarnik.

»Čemu? Zvedela bo tako ali tako; čim pozneje, tem boljše. Žena in Olga, obe sta krivi, da se je tako zgodilo. Če bi bila žena še živa, bi meni ne bilo še treba prodati. Toda umrla je, kaj se hoče! In koliko stroškov mi je prizadela njena smrt! In če bi Olge ne bili dali v šolo, bi tudi držala še hišo po koncu. A odtegnila se je domačemu delu in te izgube in še stroškov po vrhu ni več preneslo posestvo. Toda naj bo! Njo sem spravil jaz k kruhu, ona pa mene ob kruh.«

»Ti predolgo živiš«, ga je tolažil Jarnik. »Ti bi bil prav storil, če bi bil o pravem času umrl; tvoja žena naj bi pa še živela. Tebe ne bi pogrešila živa duša.«

»Oh, Olga pač.«

»Tako trapasta menda vendar ni.«

»Oh, pustiva prazne besede, Jarnik! Rajši mi povej, koliko časa bom jaz še smel ostati v svoji hiši!«

»V kakšni svoji hiši? Ti nimaš nobene hiše več. V moji hiši ostaneš še lahko nocojšnjo noč; jutri pa ven!«

»Kam pa naj grem?«

»Če ti ne veš, jaz tudi ne vem. Denarja ti je še dosti ostalo; če hočeš delati, boš že še živel in jedel; če pa ne boš delal, ti tudi jesti ni treba.«

»Ljuba duša, kako pa čem delati, ko sem že tako v letih! — Ti, nikar ne vozi tako hitro, da se ne pripeti zopet kaka nesreča kakor takrat v Toplicah! Počasi, počasi!«

»Pusti vajete pri miru!« je dejal Jarnik. »Če pa hočeš, ustavim tukaj in te odložim in ti hodi peš!«

»Po samoti vendar ne morem peš hoditi,« je tarnal Lenart, »in toliko denarja imam pri sebi!«

Lenart je ostal na vozu in se tresel, kdaj se prevrne, in zamižal, kadar je zdirjal konj po klancu.

Po noči sta prišla domov in Lenart je hitel v svojo nekdanjo hišo. Naredil si je luč, preštel denar, če ga ni že kaj izgubil, in iskal po shrambah, kje bi se dobilo še kaj jedi in pijače. Voz ga je bil pretresel, da je bil zopet lačen, in Jarniku je hotel še ednesti, kolikor bi se dalo. Potem je legel k počitku in spal mirno in sladko kakor le kdaj v svojem življenju.

Drugega jutra je prišel Jarnik s svojim sinom, in ko se je bil vrnil Lenart od maše, sta mu prevzela domačijo, izplača-

la posle in zapodila Uršine fante. Lenart je naložil skrinjo, kamor je bil spravil svoje stvari, na samokolnico in jo zapegljal k Urši. Tam se je nastanil, tam je dobil prijetno družčino, od tam je gledal na svoj prejšnji dom in kaj se doli godi.

»Glej, Urša,« je dejal zadovoljen in škodoželjen, »kako se trudijo in pehajo za ljubi kruhek in za denar in za posvetno blago! Siromak nima nič teh skrbi. Ali bi ne bil jaz norec, če bi bil popravljal svojo hišo za Jarnika? Jaz nisem nič popravljal; naj popravlja Jarnik, ki ima denar. Jaz živim lepo mirno. Denar imam, hvala Bogu! in če mi ga zmanjka, imam hčerko Olgo. Prej sem jaz zanjo skrbel in jo živil, zakaj ne bi živila teh par let ona mene?«

Svoje kvarte je bil Lenart odnesel in kakor prej doma ali pri Jarniku tako je tarokiral zdaj pri Urši, prej z gospodarji, zdaj s fanti in hlapci. Za noreca so ga ti precej imeli, obirali pa samo toliko, kolikor so goljufali; zakaj Lenart je igral izborno in umazano. Neprijetno mu

je bilo samo to, da je njegov ugled med vaščani ginil.

»Ti Lenart«, ga je vpašal nekoč Jarnik, »ali je res, kar se govori, da se boš ta z Uršo vzela? Ne bi bilo napačno; če ne pastorka, same popolibrate bi priženil.«

Namesto Lenarta pa se je oglasila Urša in zavrnila Jarnika, naj nikar ne troši takih čenč ko je že v letih in mu že osel iz glave in iz brade gleda; rajši naj pove, kam je dejal Tončka, ker tega že dolgo ni videti; sicer pa se živemu človeku lahko vse primeri, mrtvemu pa krsta.

Jarnik je imel zadosti; Uršo je pa Lenart pohvalil, da je dobro odgovorila bahaču. V njeni družbi se je tudi on polagoma navadil zabavljati na vsakega, ki je kaj imel ali si izkušal kaj pridobiti. Njemu kakor tudi Urši in njeni družbi so se zdeli vsi pridni ljudje nekaki stavkokazi organiziranega človeštva.

(Dalje.)

Pod kostanji.

Ves park je v cvetu... Zeleni kostanji
košatijo se možko nad vodami,
in z lipami v jutranjih ur bliščanji
se bratijo nad belimi stezami.

A raz nebo dobrotno solnce sije
in tisoč žarkov siplje na vse kraje -
Ah glej, kako jih zemlja žejno pije
in v njih se koplje radostno smehljaje!

O, če samó enkrat bi v tej pomladi
i jaz se mogel jih takó napiti,
kot nad menoj vsi ti kostanji mladi!
Potem, potem bi hotel te ljubiti...

Janko Samec.

Matkove Tine prečudno romanje.

Spisal Ivo Pregelj.

(Konec.)

* *

Šla je za ljudmi, ki so šli v mesto in je stopila v jezuitsko cerkev. Pri stranskem oltarju je sedla na stopnice in položila glavo na roke. Dremalo se ji je brez konca, sicer pa ni čutila ne gladu ne žeje. Šum ljudi, ki so polnili cerkev, jo je opajal. Bila je v čudnem razpoloženju človeka, ki sanja in misli, da bedi. Točno je slišala glas molitev, zvonjenje, ugašajoče šume, večerno vzdušje, somrak in hlad cerkve, ki je bila odprta ljudem vso noč. Vendar se ni zavedala, čemu je tu

in kaj je ž njo. Premenila je lego, ki ji je bila postala neugodna. Začutila je, da je nekdo prisedel in jo greje, naslanjaje se nanjo. Topla brezbriznost, mirnost in trudnost ji je razvezala ude in je spala trdno...

Odprla je oči in vzkliknila:

»Ti moj Bog, dajte mi jesti, saj sem še vsa tešč.«

Ovedela se je, da je v cerkvi, ki se je budila v jutranji šum prebujajočih se romarjev. Vstala je, pokleknila, da bi molila, a se je komaj obdržala, da ni padla. Zazvonilo je. Duhovnik je pristopil k prvi najzgodnejši maši. Šla je pred glavni ol-

tar. Vonj vina ji je napolnil nosnice, ko je vlivlval duhovnik za darilo. Oživelala je v nestrpni želji:

»Po maši pojdem in spijem vrč vina, da bom moč dobila in se ovedela.« Iskala je pri sebi in otipala srebrno liro in jo krčevito tiščala v roci do konca maše. Potem je šla iz cerkve. Jutro jo je zaščemelo v oči; pogledala je krog sebe in na višino pred se, kjer je sivalo ozidje mestnega gradu. Na desni strani pod visokim stebrom je zagledala tesno gručo ljudi ob vzvišenem odru. Videla je široke klobuke in se je domislila vsega in se zavedela, da so tam ljudje, ki jo poznajo. Obšel jo je otroški strah, da bi jo videli in se je obrnila v stran, stopila z otrplimi nogami po stopnicah na trg in se obrnila proti vzhodu. Našla je mestna vrata. Z leve ob vratih je bušil vanjo vonj sopare, olja in pomij. Videla je krčmarsko znamenje in vstopila, sedla v kot in čakala. Nekdo je položil pred njo posodo nekake juhe. Prosila je še vina in položila liro na mizo. Potem je jedla, pila in zadremala. Ko je izpregledala, se je strahoma ozrla, vstala in šla. Čutila se je močno, le nekoliko omočeno. Razločno je štela, ko je bila ura pri cerkvi svetega Antona osmo. Krenila je odločno po cesti proti Solkanu in goram. Šum zvonov, ki se je kakor prejšnji dan prebudil nad vsem mestom, ji ni segel v osrčje. Niti krvavih drogov ni opazila, s katerih so bili pred uro sneli žalostne ostanke nekdanjega vodje tolminskih upornikov Janeza Gradnika...

* *

Šla je sama vso dolgo pot od Solkana do Plavi. Pod Desklami je počivala v senci, pila vodo in začela misliti nekam bolj vsakdanje: kdaj bom doma? Ali je že na polu poti? Ni šala taka pot. Zdaj je poldan. Ob eni, če bom stopila, bom v Kanalu, vsaj ob treh v Ročinju, ob šestih v Ušniku. O Jezus, pa tista pot se potem vleče. Da bi le že bila v Čiginju, potem bom ob sedmih doma, ob sedmih, ko se še ne mrači dobro. — Ob eni je bila v Kanalu, a koj za Kanalom jo je začelo čudno hladno stresati, dasi ji je grelo solnce v hrbet. Obhajati jo je začelo neznanu tesno, podobno nepoznani grozi. Bila je pri vsej zavesti a vendar ni vedela, kako in kaj se godi z njo. Hotela je stopiti odločneje, da bi se siloma udali otrpli udi. Stopila je zares zavestnejše, a je pri tisti priči obstala kakor okameneala. Tista bolečina, ki ji je bila že prejšnji dan zarezala nekajkrat v križ, se je hipoma razlila zdaj po vsem njenem mozgu in ji štišnila sapo v prsih kakor grozen, trpek krč. Stala je, zagrizla zobe v ustnice. Krč

je popustil. Šla je polagoma naprej. A ni bila še daleč, ko je začutila, da prihaja bolečina znova. Zdela se ji je manjša, ker je ni zalotila nepričakovano. Odleglo ji je in je šla dalje. Vse njene misli pa je začel vezati strah pred temi prihajajočimi in izgublajočimi se krči, ki so ji popadali z jekleno strogostjo telo vsako toliko časa in jo vidno utrujali, da je komaj še lezla, kajna! si še upala hoditi. Ko je prišla do ročinjskih klancev, je bila že trudna do bolečine in je imela solze v očeh zaradi groze pred bolečino. Zavedela se je tudi že nekam motno, kaj pomeni, a še vedno je verjela in upala: »Teško bom hodila, a prišla bom. Jezus, Marija, sveta Družina, pomagajte mi, pomagajte!«

Ko pa je popustil krč in je bila le še omočena od prestane bolečine, je govorila bridko, očitaje:

»Lepo te prosim, Janez. Ni bilo prav to, da si mi tako naredil. Pomislil bi bil prej. Lej, kako sem! O ti moj Bog! Za nikamor! Pa še sramota je, sramota. —«

Prišla je bila na ročinjsko polje in sama ni vedela, kdaj je krenila s poti navzdol k bregu. Nekak sram jo je bilo, nameravala je obiti hiše. Tam jo je popadlo znova, da je komaj utajila krik in se hotela gnati hitreje naprej. A že po par korakih je obstala. Nosnice so ji plale, oči so begale bolne, z roko se je vjela za cvetočo vejo nizke črešnje ranice in klicala sama sebi:

»Počij, počij, počij!«

Legla je na trato pod cvetoče drevo in skušala razmisliti jasno, kaj se z njo godi. Ali je res že čas? Kako to? Kaj bo z njo? Ne, saj še ni čas. Počivati je treba, umirilo se bo, odleglo bo. Saj mora odleči!

»Noočče,« je zacvilila in se zvila. Motna obupnost ji je objela misli: »Naj bo, kar je. Konec bom vzela!«

Za hip se je zopet umirila in mislila vsakdanje: Neumno je bilo: žena v Solkanu je vedela in oče je vedel. Pa sem le šla. In zdaj me bo prehitelo. O Jezus, kaj bo z mojo grešno dušo!

Legla je vznak in strmela proti nebu skozi cvetoče črešnjeve veje. Solnce je bilo zdrknilo za goro, visoko gori so se sipali zlati prameni onstran v bregove nad Avčami, na romarsko cerkev pri Mariji Snežnici. Pod bregovi je šumela voda, nekje onstran vode je nekdo zavriškal, od vasi je bilo slišati lajež psa, prav v bližini je cvrkotal neznan ptič. Žena v travi je grabila s krčevitimi prsti v mlado travo ob sebi in jo ruvala, grizla z zobmi v ustnice, tajila bolečine in krik, ki je moral iz grla. Za trenotek se je upokojila, se dvignila z gornjim delom telesa in za-

čela moliti vneto, sunkoma smrtno molitev:

»O visoko častitljiva zvoljena Devica, martrnica ljuba, o sveta Barbara, nevesta ljubeznjiva svojega ljubljenežega Jezusa, tebe prosim, da ne pustiš moje dušice ločiti se od trupla brez prave spovedi...«

Potem je blaznila v strašnem ganotju: »Očeta so mu umorili, še njegove glave niso dali materi, da bi jo poljubila za sina. In zdaj bo rojeno njegovo dete in se bo zadušilo in ne bo nebes imelo brez krsta, brez križa.«

Sredi največjega obupa je otročnica dvignila roke proti cerkvi Matere Marije Snežnice nad Avčami in je zavpila v svoji smrtni grozi:

»Marija, mati izvoljena! Zdaj reši dete moje in mene, da ne bom v peklo pogubljen zaradi nedolžne smrti. Saj vidiš, da si sama ne morem pomagati...«

Občutila je Tina, kakor da se je presekalo nebo iz zarje v noč za goro. Njeno ubogo telo je onemelo v strašni boječini. Otročnica ni videla, ni slišala. Komaj še hrepenela...

In tedaj se je zgodilo čudno. Zarja je še enkrat oblila cerkvico Marije Snežnice nad Avčami. Nad cerkvico pa se je vnelo kakor zvezdica in se je spustilo v strašnem loku kakor po mostu sem dol k otročnici. In čim bliže in nižje je prišlo, tem jasneje je bilo. In je bila sama Gospa

nebes, ki je šla na pomoč ubogi otročnici, ki je razširila roke k nji.

Ta se je nagnila nad trpečo in Tini se je zdelo, da je glas njen prav tako človeško navaden in vsakdanji kakor so besede tolminskih babic:

»Nesrečna čeca, ti! Kam naj ga je povijem? Ni plenice, ni povojev, komaj predpasnik je tu, pa še ta je prašen.«

»O, Sveta!« je drhtela otročnica. »Saj nisem vredna, da mi strežeš. Taka le sem brez moža, ki so mu rabliji giavo vzeli, lovača Matkova. In samo za otroka. Te prosim. Brez krsta naj ne umre.«

»Čenče,« je slišala Tina stanovsko kratki ogovor Prečudežne. Nato pa jo je streslo in je zarezalo v njem drob in mozeg in je zavpila krčevito, dolgo v brezkončnost:

»Jezus Marija! Zdaj sem preč!«

Žene, ki so slišale gori v Ročinski vasi njen klic, so prihitele in pobrale izpod mrtve matere živo dete.

Zarja je ugasnila nad dolino. Rezka, kakor perot strašnega pomračnika je izgela noč. Blodna je burila spečo tišino soteske Podseli pijana pesem krčmarja Matka, ki se je vračal nazaj proti Gorici, da bi našel svojo hčer, nevesto upornika Janeza Gradnika. Prešel je Ročinj, ne da jo je našel.

Tulil je predse strašni klic:

»Vsem galjotom vile v vamp!«

Spomin.

Vse cvetje je obral,
umrla pomlad davno že uvela.
In le duh rož na prsih je ostal,
spomina slika obledela.

Li-tai je.

V Smrlinju.

Spisal Narte Velikonja.

IV.

Filip je zavil v seno, Zalka je osupnjena obmolnila, šele čez dolgo je vprašala:

»Ali sem mu kaj naredila?«

Njen glas je bil žalosten in plašen. Tiha, prikrita bol je zvenela iz njenega vprašanja.

Zalka je bila najstarejša hči Žiznova; bila je vajena moliti in trpeti. Pet otrok, mlajših od nje, je bilo v hiši živih, porednih in zmerom lačnih. Vsem tem je bila

Zalka varuhinja, učiteljica in oskrbnica. Mati je zmerom skrbela, da hči ni bila brez posla. In hči je vso otročad več pestovala nego mati in tudi ubogali so jo bolj.

»Mislim, da ne!« je rekla Loiza. »Bog ve, kaj mu ni prav.«

In tisti večer je Zalki pošla beseda; čez čas se je poslovila.

»Radi mene ni hotel v kuhinjo,« si je rekla in ni imela druge opravičbe v srcu. Doma jih je našla, ko so sedeli okoli ognja. Oče Žizen je sušil čevlje, tožil, da

ga trže po kosteh in bil neznansko čmeren. Žiznovka je čmažila v ponvi zabelo.

»Kod pa hodiš?« se je zadril oče nad hčerjo.

Hči je kratko in zamišljeno odgovorila.

»Seveda!« je nato potrdil nevoljno.

Več je imela povedati mati:

»Ko te drugi iščejo, te ni od nikoder!« je dejala, cbrisala si s čadasto roko usta in tehtno položila golovico na ogenj. Škvarčev Polde je dolgo sedel pri nas!«

»In vse očikal!« je rekla sestra Tončka.

»In smrdel kakor vdeb!« je pristavil Jože, štirinajstletni bodoči gospodar Žiznove bajte.

Začela sta se smejati; oče Žizen je zagnal stol proti njima.

»Tiho, pravim, otročija! Čemu se smejata!?«

Otročija je bila užaljeno utihnila in se smejala le pod kožo; kajti materina kuharica se je svareče dvignila iz ponve.

»Rekel je, da bi te vzel!« je povzeila mati. »kaj praviš?«

Zaiko je stresel občutek ogabnosti in ni v hipu našla besede. Kakor da se ji kri ne pretaka po žilah in po hrbtu ji je lezel miraz.

»No, deklina, ali ti raste divje meso v ušesih? Kaj praviš?« se je razkoračil oče Žizen na pručici in premaknil noge, ker ga je žerjavica pekla.

»Nikdar ne preklinjaj, Jernej!« ga je potolažila žena, ki ni trpela, da bi se mož razburjal v hiši. In zadnjo besedo pri ognjišču je imela sama. Mimo grede povedano: drugod itak nista sklepala o dobroti svoje družine.

»No, hočem reči, ali ne slišiš?«

Zalka bi morala biti gluha, če ne bi slišala.

»Pač moraš gledati kaj za življenje! Saj nimaš nobenega fanta?« je nadaljeval oče.

»Kaj bi!« se je vmešala mati. »Kako vprašuješ! Če ima, no, bo že povedala. In kar tako za življenje tudi ne gre. Zivela je dosedaj, pa bi lahko tudi pozneje. Toda prilike ni zamuditi. In fanta nima. No, pa kar povej, če ga imaš, kaj te bo sram!«

Zalka je šarila po pepelu in odkimala:

»Nimam!«

»Vidiš, pa Škvarčev te ima rad!« je pripomnil oče.

»Ima rad, ima rad! Kaj vežeš: če jo snubi, jo ima rad!« je popravljal mati.

»Saj sem rekel!« je malodušno dejal Žizen. »Kaj se dregata, pamža!« je potolkel s polenom in zagodrnjal nad Tončko

in kratkohlačnikom Petrom. Peter je bil tretji otrok Žiznove matere.

»Oh ti križani Bog, tako kolneš!« ga je spet spomnila žena. »Zalka ne more čakati grofa in tudi ne kaj drugega.

Ko stara Dora pa tudi ne more ostati in Polde je sam v hiši in ima nekaj njiv.«

»In ima bolhe!« je pristavil Jože.

»Pa se zmerom čohlja!« je zamrmrala Tončka.

»Kaj se krpavsata vidva!« se je slednjič razkačil oče Žizen. »Vun pojdiva!«

»Kam zdaj v meglo!« se je potegnita mati zanju. »Tukaj ostanita in dajta mir!« Zalka pa se je dela na iok.

»Poldeta ne maram!«

»Vidiš, pa se ti dere!« se je ojunatil Žizen.

»Oh, pazi, da te ne opečem!« mu je rekla mati in odlila zabelo na žgance. »In zakaj ne maraš?« je vprašala hčer in trdo vrgla ponev na tla.

»Zakaj ne?« je zaihtelo dekle. »Zakaj ne! Ker ga nimam rada!«

»Saj je smrkav!« je zašepetal Jože in se začel na glas krohotati.

»Kaj ti je?« je zavpil oče nad njim.

»O, nič; čebinklja je tekla po tleh: Ubij jo, Zalka!«

Ko se je obrnila, se ji je nagnil do ušesa in zašepetal: »Nič ni. Nikar ga ne jemlji; surov krompir je in nezabejeno repo!«

Oče Jernej se je pripravljaj, da bi slustil dolg govor, pa ga je prehitela žena.

»Nimaš rada — ali misliš, da sem ga imela jaz! Pa sem ga vzela in se nsva skregala!«

Kako je bil oče Jernej zadovoljen s tem odkritjem, se ni dalo razvideti. V toliko je pač mogel potrditi, da se on sam nikoli ni skregal.

»Da, in če ga nimam rada, ga nimam rada!«

»Pa ne drži se pri tem kakor narekavica, če si že tako trmasta. Kaj pomaga?« je dejala mati.

»In res, kaj ti pomaga?« je vprašal oče.

Tistikrat je Zalka vstala, udarila z nogo po tleh in stisnila razihčena in odločna:

»Škvarče ne vzamem. Če ima zlat prestol in je sam zlat, ga ne vzamem!«

Zalka je izginila skozi vrata v meglo.

»In če bi bil zlat, bi ne mogel nihče k njemu,« si je mislil Jože, na glas pa je skoviknil:

»Vdeb, vdeb!«

»Kaj praviš, paglavec?« je padla po njem materina roka.

»Nič! — S Tončko devetkava. — Devet!«

Pa je metal fižol v zrak.

V.

Megla se je bila tekom dni pretrgala. Ko so šli v nedeljo k maši, je Škvarča dohitel Filipa na poti v cerkev.

»Kaj te je prineslo, Filip?« je vprašal in mu ponudil roko, s katero si je bil ravno kar obrisal nos.

»Delajo ne. Štrajk je.«

»Štrajk, e, vrag, še štrajk. In ali pojdeš nazaj?«

»Če bo mogoče. Šel bi tudi drugam, a ravno zdaj ne še.«

»Ti, tukaj?« in Škvarča je iskal po žepu in izvlekel par raztrganih lir. »Če takoj greš, pa še nekaj dobiš.«

»Sam ne vem zakaj!« se je čudil Filip. »Saj nisi nič dolžan, Polde.«

»Dolžan? Reci, koliko hočeš, da odideš?«

»Pa res ne vem, čemu —« se je branil.

»Čemu! — Če pravim, koliko, ne vprašuj, čemu. Reci samo.« in si je brisal svoj nos i prste. »He, he, pa da ne boš mislil, da nimam robca! O, saj ga imam, pa ga je škoda, tri nedelje ga že imam in je še snažen. Če nisem pri ljudeh, hranim.« In res je izvlekel iz žepa še lepo zvit žepni robec. »Kako hitro se raztrže taka stvar! Tako hitro kakor bi trenil. Ti, zdaj povej, koliko hočeš, da odideš; jaz sem zmenjen!«

Škvarča ga je zagrabil za ramo in ga resno ustavil.

Filip se je tudi zresnil in vprašal:

»S katero si zmenjen?«

»S punco me, toda z materjo!«

»Kaj boš mater vzela?«

»Hihi,« se je smejal Škvarča, »hihi — sam križani greh sodomski. Punca me ne mara; pravijo, da gleda tebe!«

Filip je bil še bolj v zadregi.

»Zdaj vem še manj!«

»Ali ne gleda za teboj Zizneva?«

»Jaz ne vem nič!«

»Kaj, ne veš? Če ne veš, pa lahko zaradi mene ostaneš!«

Filip je postal pozoren in kakor v lihu je videl Zalkin obraz pred seboj.

»Zalka ni napačna!« je potrdil.

»Kaj neda? Vidiš, pravim, da ni.« Po

kratkem pomišljanju pa je vendar zagrabil Filipa za roko in mu potihem rekel:

»Če greš še ta teden, ti dam deset tak!«

»Kam pa boš, ko ni dela. Kontrabantil bom!«

»I, glej, saj res, kar kontrabanti, še največ nese!« je silil vanj in se pri tem hudobno smejal predse. »Kar kontrabanti in še pamet kupi.« Vzel je iz žepa še par raztrganih lir in mu jih potisnil v roko. »Ne kake tobačne trave, boljšega kupi.«

Prišla sta do cerkve. Možje so stali v gruclah; kakor bi mignil, je zbor obmolknil, ko je stopil Škvarča med nje.

Filip se je pomešal med fante. Bregarjev hlapec Jaka, ga je povlekel na stran in dejal na tihem:

»Pazi se, Škvarča je ovaduh!«

Začela se je maša. Filipu pa je vse, kar je slišal, šlo skezi možgane v divjem vrtincu. Pred Škvarčo ga je obhajal stud, kadar je pomislil na Mora, ga je stresla groza. Stara mati mu od prvega svidenja nikoli drugega ni rekla, kakor samo ponavljala:

»Mero je tisti.«

In ko so šla dekleta v cerkev, je zaman iskal med njimi Polonco. Tam spredaj pri Marijinem oltarju je klečala njegova sestra in tik nje Zalka.

Po evangeliju se je župnik obrnil proti vernikom in dejal:

»Danes bom kratek, kakor bo kratka sodba božja. In pri sodbi božji bo Bog sodil vse irkulje in vse pohujšljivce in vse matere in očete, ki trpe pohujšanje, da se pase greh v vasi. In pri božji sodbi bo poslal Bog ogenj nad grešne strehe, kjer se koti naslada in ošabnost. Bog ni nikogar ustvaril samo njemu in ženski v slast, temuč če si odrasel kristian, pridi po blagoslov božji in pusti, da se po krstu množi kraljestvo božje. Ne delaj Sodome, da ne boš deležen iste sodbe.«

Župnik je imel solze v očeh in se je obrnil.

Verniki so plašno zrlji v tla in zbirali misli.

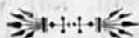
Ko je Filip stopil pred cerkev, se je Jaka nasmehnil in dejal:

»Škvarča bo takoj nesel Moru na nos.«

»Kaj?«

»Pridigo!«

»Kako?« se je oglasil za njim baitar Zvirik. »Kaj Moru mari?« (Dalje.)

V večerni uri.

Na stenah, po oknih večerni mrak,
po tleh se potezajo sence,
v ospredju razpelo kipi v zrak,
zeleno luč

pripenja nanj vence.

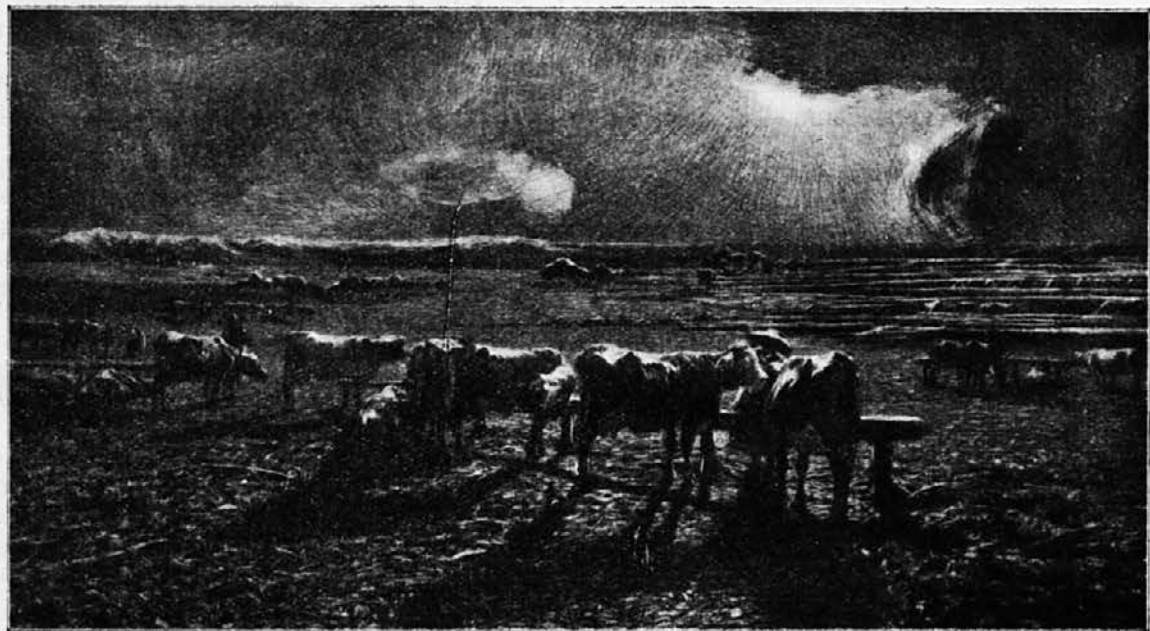
Pod križem redovnica mlada kleči,
njen križani Ženin jo gleda,
ljubezen na njenih ustih gori,
ljubezen v očeh,
izpoved je njena beseda.

Vse žrtve od zjutraj, od celega dne

zaupno polaga v odprto srce
v veseli zavesti,
da zanje edino le Križani ve.

- - - - -
Tam zunaj pa svet za svetom drvi,
kaj križ, kaj luč mu je večna?
Živeti, živeti, dokler se živi - - -
a niti od daleč ne slutiti,
kako je pod križem redovnica srečna.

M. Elizabeta.

Slika G. Segantinija.

Zgodnja pomlad...

Zgodaj moram, rad nerad,
zapustiti zlati grad ---
in naprej po beli cesti
kliče v dalji glas bolesti.

Nekaj šlo je mimo mene
kakor slapa žarke pene ;
v srce nekaj mi je palo,
ga užgalo in — ostalo.

Ura je za uro huja,
nekaj v meni se prebuja,
sam ne vem, kaj vse noči
in vse dni telo drhti...

Henrik Hebat.

Domače živali.

Piše Lovro Koder.

Kopitarji.

Konj: žrebec (equus caballus), kobila (equa caballa), žrebe (equum caballum) in kljuse (equus caballus invalidus) so prav za prav ena sama domača žival, ki pa izpreminja svoje ime, kadar hočeš poudariti bolj nieno delavnost, njen spol, njeno mladost ali pa njena službena leta. Kobila in kljuse sta psovki. Konj pa menda ni še prestopil praga kazenskega oddelka okrajne sodnije, okrožne kot vzklicne sodnije niti ne omenjam.

Ako opazuješ konja od njegove leve strani, ima glavo spredaj, rep zadaj. Postavi se pa na nasprotno t. j. njegovo desno stran, pa boš videl rep spredaj in glavo zadaj. To konja nič ne moti. Med glavo in repom z leve, oziroma med repom in glavo z desne strani se razprostira truplo, katero nosijo 4 (reci, piši, stavi in tiskaj: štiri) noge. Da je vez med truplom in nogami, med truplom, glavo in repom trdnjša, pokriva konja tako zvana koža, ki je kosmata, po barvi črna, bela, rjava ali lisasta. To kožo smemo prištevati pletu radi konjskih muh k premičninam, v ostali polovici leta, ko izginejo muhe, pa postane koža nepremičnina in pride kot taka z lastnikom vred med fundus instructus. Zares čuden pojav narave, ki pozna celo tako zapletene juridične pojme!

Poleg grive in komata nosi konj še latinsko ime: equus, kar se je omenilo že koj v začetku. Caballus je njegov priimek. Nekateri menijo, da izvira ekvator iz te latinske besede. Njihova izvajanja so zelo logična. Ekvator je namreč črta okrog naše zemlje točno med rakovim povratnikom na severni in kozorožčevim povratnikom na južni zemeljski poluti. Če sta pa že rak in kozorog živali, čemu bi se ne imenovala črta med njima tudi po kaki živali, v tem oziru po konju? Jaz se popolnoma strinjam s tem naziranjem, nikakor pa ne morem pritrditi mnenju, da bi imel ekvinokcij (po naše: kresna noč) kako skupnost s konjem, čeprav zapelje ime samo človeka na taka kriva pota. Ekvinokcij nima s konjem nobenega opravila, pač pa s psom, ker se s tem dnem pričenejo pasji dnevi. Predlagal bi radi točnosti, da se to ime izdremeni v kaninokcij (canis=pes).

Konj je zelo koristna domača žival. Vozi nas h krstu, k birni, k poroki, k pogrebu, na izlete in komisije. Na deželi ga uporabljajo tudi pri oranju. Če nastopata

pri takem delu dva konja, jima pravimo par konj, pri čemer lahko nadomešča desnega konja krava. Pri konju je namreč zelo razvit kavalirski (od tod priimek caballus) čut, zato pa tudi odstopa častno mesto na svoji desni kravi. Slovenskim slovníčarjem od Janežiča mimo Sketa in Podboja do Breznika služi konj tudi kot zgled za moško sklanjatev na mehke soglasnike (c, č, š, ž, i, nj, lj, rj). Konj se zaveda svoje slovníške pomembnosti, ne ugaja mu pa dejstvo, da sta postavila prva dva slovníčarja njegovo sklanjatev tik k sklanjatvi travnika. Stati tako blizu travnika in se niti enkrat pošteno ne napasti! Po slovenski slovnici ostane konj tudi po smrti živo bitje. Moška imena živih stvari imajo v ednini tožilnik enak roditelju in govorica: videl sem crknjenega konja in ne: videl sem crknjen konj dokazuje pravilnost prejšnje trditve.

Konj se hrani s travo, senom in ovsoni. V starodavnih časih so živeli konji, ki so žrli človeško meso. Tracijski kralj Diomedes je krmil svoje konje redno s tako hrano, dekler ni vrigel Herakles sam tega kralja njegovim konjem v korito. Použivši ga, so se za vedno odprvedali takim sladčicam in niti trojanski konj ni mogel več prebaviti grških junakov v svojem trebuhu. Če hranimo konja s premeškom, mu pravimo lekomotiva, če z bencinom, pa avtomobil. Ta zadnja beseda je čisto domača slovenska beseda, stavek: al' te b' mo ubil! v okrajšavi.

Konj dočaka starost pet in dvajsetih let. Če je zadnje leto prestopno, crkne konj en dan prej. Žrebe živi, ker je mlajše, nekaj let več kakor konj. Starost se pozna pri konjih po zobeh, ki nadomeščajo nekako njihov rojstni list. Kdor hoče ta dokument potvoriti, mora vdeti konju plombe ali pa zlate zobe.

Konj ima veliko vrednost. Najdražji konj je bil oni, ki je zanj ponudil eno celo kraljestvo angleški kralj Henrik VIII., kakor poroča Shakespeare (izgovarjaj Sechs Bier, izgovarjava: Sechs Puntigam ali Sechs Dreher je napačna). Če sem se zmotil pri Henriku glede vrstilnega števila, naj se ta napaka pripiše tiskarskemu škrtu: če sem se zmotil pri tem angleškem kralju glede imena in se ta močje imenuje Rihard, naj gre to na račun nepazljivega stavca, če sem se na pomotil glede narodnosti in je bil ta angleški kralj recimo Francoz, potem naj se ope-

re sam Shakespeare. Jaz si za enkrat umijem roke.

Konj rezgeče. Domneva, da spada konj med pevce in celo med nočne pevce kakor slavec, ni točna. Res je rekel Levstik v svoji baladi o Ubežnem kralju: »Noč je temna. Podkve jek'o poje.« Toda podtikati Levstiku posebno figuro: pars pro toto, ker je podkve jeklo del celega konja, vendar ne gre. Po sličnem si rezgetanju angleških, belgijskih, nemških, kozaških in arabskih konj sklepajo učenjaki, da so imeli vsi ti konji skupnega pradedu in skupno pradomovino. (Primerjaj indogermanska plemena in njihov prvotni indoevropski jezik.) Ta pradomovina je bila konjem Azija, od koder so se s posameznimi narodi preselili na zapad in otvorili skupno s Huni ob svojem prihodu v Evropo srednji vek (375. l. po Kr. r.). Pa naj kdo reče, da ne igrajo konji važne vloge z zgodovini!

Polnokrvni konji so se ohranili edino le v Arabiji in na Angleškem, zato bi pa tudi rada spravila Anglija obe domovini polnokrvnih konj pod eno streho. V tem slučaju torej nastopa konj na političnem polju, oziroma travniku, ker prepoveduje Breznik rabo polja (glej Slovenski pravopis. L. 1920. stran 79.)

Če se je pojavil konj v zgodovini in politiki, ga smemo iskati tudi v medicinski vedi. In evo ga: Konj-ak. Spozna se ga po treh zvezdah na komatu, po napisu »medicinalni« na raznobarvnem pasu in po precej visoki ceni. Čislajo ga bolniki, čislajo ga zdravniki in čislajo ga osebe, ki niso ne bolniki ne zdravniki. Njegov rojstni kraj je na Francoskem, njegov grob v želodcu.

Ako odrežeš konju tri noge, imaš pred sabo konjička, ki ti skače na poseben način po šahovnici, žre kmete, tekavce, podira stolpe, strahuje kraljico in ogroža kralja. Toda pride trenutek, ko se konjiček najmanj zaveda, da mu je usoda za petami, oziroma za peto, oziroma za edinim kopitom, in konjička ni več.

Jernej Kopitar (1780.-1844.) in kobilica (locusta viridissima) ne spadata v to poglavje.

Med konjem in oslom stojita **mula** in **mezeg**. Označimo ju na kratko! Oče osel, mati kobila, sin mulec, hči mula. Oče žrebec, mati oslica, sin mezeg, hči mezgica. Od teh je samo mula psovka, ki pa ne pride do sodnika, ker dekleta ne vedo, da se pri psovkah ne zahteva dokaz resnice.

Kot zadnji kopitar pridirja v to poglavje še osel. Z njegovo žlahto smo se seznanili že v prejšnjem odstavku. **Osel** **oslica**, **osliček** so psovke, da malo

takih. Uporabljajo jih vsi, samo diplomati rajši osla požro, preden ga izustijo. Previdnost je namreč lepa čednost. Kaznovan si celo, če osle kažeš, kaj šele, če z oslom zmerjaš. Osel se bavi tudi s sportom, čeprav samo enkrat v življenju, ker gre samo enkrat na led. O drsalicah molči ta naš pregovor. Vsi otroci poznajo oslovski kašelj, odvetniki pa oslovo senco, za katero se prepirata večkrat obe stranki. Na oslovsko kožo, pergament imenovano, se pišejo mirovne pogodbe, med tem ko se ne izdelujejo žimnice iz oslovskega, pač pa iz konjskega repa. Oslavje ne spada sem. Kdor trdi, da so to oslarije, dokazuje, da ni diplomat.

Parkljarij.

Govedo: bik (bos taurus senior), vol, junec (b. t. junior), junica, krava, tele so zelo izrazite psovke. Pri teh igrajo olajševalne okolnosti veliko ulogo, saj olajšajo listnico toženca za najmanj štirideset lir, v koji vsoti niso všteti odvetniški stroški. V prenešenem pomenu besede pomenjajo tudi domače živali. Govedo ima dva roga, ki sta trda in ki nimata na svojih koncih oči, kakor jih ima polž. Ker prežvekuje, pravimo govedu parkljar, a radi parkliev je znano tudi pod imenom prežvekavec. Oglejmo si posamezno govedo od blizu, pazimo pa pri tem, da ne pridemo biku preblizu, ker bi se nam znalo zgoditi, da bi nas bik v svoji brezobzirnosti ali nagajivosti nabodel na roge, kakor nabode bellunski petoralec kuhane hruške na tanko paličico! Bik nima namreč najmanjšega smisla za naravoslovne študije.

Bik je pravi neotesanec. Ker nima ne dušne plemenitosti, ne srčne dobrote, se ponša edino le s svojo telesno močjo. Čeprav je bil soustanovitelj sloviti španskih bikoborb in je kot tak posredno vplival, da je uglasbil francoski skladatelj Bizet svetovnoznan in večno krasno opero »Carmen«, mu ne moremo pripisovati velikih duševnih zmožnosti. Komaj v družbi in pod vodstvom vola je izumil nov mednarodni jezik, ki se še danes imenuje po obeh Volabik. Bika dobiš v naši deželi na posebnih postajah, katere določa menda deželni odbor, in v vsakem ku-biku. Seveda bi bilo bolje pisati mesto ku-bik Kuh-bik, ker bi s tem dali biku družico, čeprav Nemko, s katero bi povečali število naše živine. Problem povzdige naše govedoreje bi bil s tem rešen.

Zahivalivši se biku za nenavadno prijaznost, da nas ni motil pri našem opazovanju in da nas ni smatral za kuhane hru-

ške, stopimo k volu. Vol ima kakor konj štiri noge. Če ga pa ogleduješ na pepecnično juro, ko se vračaš truden in ginjen z maškerade proti domu, opaziš pri njem osem nog. Toliko nog ima pri nas sedaj edino le volilna miza (volitve v državni zbor dne 15. maja 1921.). Med volom in volilno mizo mora biti torej nekaka vez, in res! Vol-iti, Vol-ilni, vol-itev, vol-itec, vse te besede imajo skupni koren in ta koren je vol. Sedaj lahko precenimo veličansko korist domačega vola. Brez njega bi ne imeli nobene vol-ilne pravice, pahnjeni bi bili najmanj za osemdeset let nazaj in boriti bi se morali za najenostavnejše državljske pravice.

Od vola do krave je en sam korak, posebno če živita oba v enem in istem hlevu. Krava je največji alkoholik med domačimi živalmi. Fraza: pijan kot krava dokazuje to trditev. Vkljub temu pa daja krava dobro mleko, okusno maslo in izvrsten sir. Prvemu prilivajo mlekarice vode, kadar koli so pozabile pred mizo napojiti živali. Maslo in sir lahko kupiš tudi v prodajalnah. Če je krava ovca, daje nanoški sir, v Trenti dobivamo od nje bovški sir, če je siru primešan krompir, mu pravimo emmentalski in kot tak ne spada k luknjičavim telesom. Krava ni muzikalična. Kadar pa udarja lakota na njeno črevo, slišiš milo melodijo v kravjem trebuhu. Iz čreva se namreč izdelujejo strune. Krava je človeku najzvestejša spremljevalka že iz starodavnih časov in ga spremlja povsod, samo v urad ne. Krava-te in krava-li ne spadajo sem.

O teletu nočemo izgubljeni besed. Počakajmo rajši par let; ko teleta dorastejo, jih uvrste čitatelji sami med voče, krave ali bike, če ne pridejo v tem času (teleta namreč) kot teletina na mizo. Seveda treba pri tem pazljivosti, ker se pripravljajo po nekaterih hotelih teletina tudi iz domačih zajcev. Tele-fon, telegraf, tele-skop in tele-patija nimajo opravila s teleti. Tu ima gotovo Edizon svoje prste vmes, ker je on razen mene in cenj. čitateljev najboljši poznavalec tele-ktrike.

Koza, kozel, kozliček so psovke kakor sploh vse domače živali. Kdor zmerja s koze, kaže malo galantnosti napram nežnemu spolu. Koza je mnogo manjša od goveda, zato pa ima daljšo dlako, kateri pravimo tudi vol-na, čeprav ni z volom v nobeni zvezi. Iz volne se izdelujejo suknje, hlače, srajce, spodnjice itd., v podrobnosti se ne morem spuščati, ker opisujem živali in ne opreme bogatih nevest. Ljudstvo trdi, da ne more biti koza cela in volk sit. Ljudstvo se v tem oziru ne moti, ker dotično ljudstvo smo

mi. Če je volk lačen, odgrizne kozi eno nogo; skrbna in varčna gospodinja pa ne zavrže kože, marveč jo postavi kot trinožno kozico na ognjišče. Kakor hitro postane kozica črna, se začne rogati loncu, toda ta se ne da ugnati v kozji rog. Koze so edine domača živali, ki se cepijo. Čemu se cepijo, tega še same ne vedo, zdi se jim pa vendar le, da bodo služile starim zobem, saj poje pesem: jablane, hruške in druge cepe, cepi v mladosti za stare zobe. Med druge cepe spadajo namreč koze po prejšnji izpeljavi. Kozel smrdi avtodinamično t. j. sam od sebe in ne morda radi dišav, s katerimi se je poškopil, zato ne maramo še dalje kozla prevračati in se rajši obrnemo do druge živali, ki ji pravimo ovca.

Ovca, oven, koštrun, jagnje.

Glede psovka velja isto, kar pri drugih domačih živalih, celo z »nedolžnim jagnetom« razžališ rahločutnega človeka, če je ta priznan morilec, ubijalec, krivoprisežnik, slepar in ropar. Če rečeš komu oven, ga s tem še ne ovenčaš, ker je koren glagolu ovenčati venec in ne oven. Pri mirovni konferenci naj se poudarja besedica »mir« in ne besedica »ovni«. Ovca je zelo krotka žival, niti zgane se ne, ko jo strižeš, v čemer oponaša moškega pri brivcu. Tej lastnosti (in ne brivcu) pravimo instinkt. Nemška beseda Leithammel t. j. oven z zvoncec, ki vodi čredo, se nikakor ne sme prestaviti s polkovnikom (polk-oven-ik), ker bi znala poseči v tem slučaju vojaška oblast vmes. Pozor torej pri prevajanju!

Prašč, merjasec, svinja in pujski so zadnji parkljarji, ki dobe zavetja v tem poglavju. Ta domača žival je krasno popisana v sodnih spisih. Zbiral sem, ni dolgo od tega, podatke za ta spis na sodniji. Kaka zanimiva, kako obsežna literatura! Po štirih urah nepretrganega studija mi je začel želodec kruliti, in tedaj sem spoznal, da imam svinjski želodec. Pri izletu na deželo ti pade na vsakem kmetskem dvorišču svinja v oči. Če takoj stisneš trepalnice, jo lahko nemoteno in neopazno prineseš domov. Prašč nam daja klobase, gnjat in slanino. Slednje se poslužujemo, ko lovimo miši v mišnice. Zelo zabaven mora biti pogled na svinjo, ki si je opasale sedlo, katero ji prav nič ne pristoja. Ali je tudi to instinkt? Kdo ve? Ne Erjavec, ne Brehm ne omenjata te čudne navade, četudi sta se oba podrobno bavila z živalmi. Malo je ljudi, ki bi si ne želeli, da jim stopi prašč v kuhinjo ali mineštro, kar pričuje fin okus. Najbolj značilno pri prašču je dejstvo, da ne umre (sit venia verbo!) nobeden naravne smrti. Vsakega prašča zakoljejo prašča-

rji pred njegovo naravno smrtjo. Zato je nemogoče dognati, koliko let bi živel prasič, če bi ves čas živel. Mnenja so v tem oziru zelo različna. Svojega mnenja ne izdam, ker bi s tem le povečal že itak

veliko zmedenost. S svinjo smo zaključili domače parkljarije. Veseli smo lahko, da je šel ta zadnji odstavek brez posebnih svinjarij mimo nas, sicer bi delali kritiki z nami kakor svinja z mehcom.

Janez Gehrts : Veseli Jaka.

Življenja laž in resnica.

Spisal Jens Jörgensen.

TODA znanstvo — praviš — je dokazalo nespametnost in nemožnost krščanstva, potemtakem se moramo vdano ukloniti zaključkom vede brez ozira na osebna nagajenja.

Dragi prijatelj — tudi jaz sem se držal teh plemenitih teorij. Z Renanom sem pomiloval samega sebe in svoji žalostni položaj, ker sem bil prisiljen zatajiti vero, ki bi jo bil najrajši ohrani. Ker sem svoje upapolne iluzije žrtvoval na oltarju stroge resnice, sem se zazedel samemu sebi mučenec in junak.

Vse to je zelo lepo — a ni resnično.

Ako bi bil že tako rad obvaroval vero otroških let, — zakaj sem nastavljal njo tedaj, ko so zadonele trobente osvojenja?

A saj ni bila nikaka tolažba, ki sem se je hotel odreči, bil je jarem, ki sem se ga hotel otresti. Le zemlje sem se hotel

polastiti in »nebesa prepustiti angelom in vrabcem«. Tako se je glasil bojni klic, to je bilo bojno vpitje. Življenje, sreča in lepota tega sveta je bila, ki smo jo uzrli z vrha gore skušnjav. In padli smo na kolena in molili onega, ki nam je zatrijeval, da nam more dati vse to...

To je prava geneza naše in vse resnične svobodomiselnosti. Dobro vem, da žive še ljudje, ki se zavijajo v filozofski plašč stoičnega resnicoljubja. Toda vsi iskreni pesniki so že zdavna izblebetali to tajnost — namreč skrivnostni nauk brezverstva. A ta se ne glasi: »Danes je prišla resnica na svet,« ampak: »Danes je vstal od mrtvih stari Pan!«

Ker verniki in brezverci sta le dve teoretični imeni. A dejanski je le boj, boj dveh volj, volje duha z voljo mesa, boj krščanstva s poganstvom, boj Boga s svetom, boj Kristusa z Antikristom.

To je pravo nasprotje: **kristjan ali pogan**. Mnogi izmed onih, ki so teoretični brezverci, žive dejansko še vedno po krščanski vzgoji, od krščanskih spominov. Še ena generacija — in videl boš, kako bujno poganstvo bo vzcvetelo iz takih duševnih tal, ki so očiščena vseh krščanskih primesi.

* *

TODA znanost, ponavliaš — znanost...

Prvič: znanost ni nikak dovršen kodeks, ki bi ga mogli v celoti dvigniti kot protest proti veri. Poznam znanstvo, ki ni nikdar na to mislilo, in poznam znanstvo, ki ga posamezni učenjaki uporabljajo v ta namen. Toda znanstvo je samo zase popolnoma indiferentno.

Ko bi znanstvo ne bilo združljivo s krščanstvom, potem bi morali biti največji učenjaki tudi najbolj vneti brezverci. Kakor več, ni tako.

Mnogi so celo globokoverni. Navajam Kopernika, Newtona, Niels Stensena, Pascala. Težko, da bi mi mogel Ti imenovati znamenitejše može. Celó duh kakéga Darwina nikakor ne doseza onih vseobsežnih mislecev. In med novejšimi je Pasteur umrl kot kristjan, in Edison še vedno živi kot tak. Poseči morava mnogo niže — dolj med knjigouke, med profesorje, med račumarje. Tam dobiš brezverce — in tam dobiš tudi najbolj vnete nasprotnike poezije.

Zakaj učena ošabnost se ne ukloni razodeti resnici in se roga resnici, razodeti po lepoti. »Dobro uspela operacija,« sem slišal enega teh napilnjencev, »je vredna več, kakor vse pesmi tega sveta...« Le na dveh mestih si pridržuje krščanstvo posezanie božje v razvoju stvarstva — prvič: pri začetku **življenja**, in drugič: pri postanku **človeka**. In temeljna resnica: »Omne vivum ex vivo« je za biologijo kakor še nikdar neomajna in trdna — potemtakem se življenje ni moglo razviti iz neživega, in generatio aequivoca je nemogoča. Toda če se ni razvilo, potem ga je **ustvaril** pravir vsega življenja; »življenje iz življenja«.

In tudi za prazgodovinsko raziskovanje bo torej obveljala v najkrajšem času neomajna resnica, da izhaja človek le iz človeka. Najstarejše okamenele človeške lobanje niso nič bolj opičje, kakor naše. In najstarejše duševno življen-

je, ki ga poznamo — življenje starih Egipčanov in Asircev — nadkriljuje po vzvišenosti in čistosti ne samo življenje sedanjih divjih plemen, ampak često tudi kulturne narode. Človek torej v prvotnem stanju ni bil ne opica ne divjak — in če ni bil to, tedaj moramo verjeti v paradiz, kjer je Bog ustvaril Adama in Evo.

S tem pade tako priljubljena monistična teorija o samo enem nepretrganem razvoju atoma do človeka — in tu se nam nudi priložnost, da se vadimo v oni vdanosti, o kateri sva govorila malo prej, in da se resnici na ljubo odrečemo prepričanji, v katera smo se vživeli in ki smo jih tako vzljubili.

* *

IN če si začnemo razjašnjavati bistvo krščanstva, spoznamo celo, da se njegovi principi o duševnem življenju popolnoma strinjajo z zakoni biologije z ozirom na organski razvoj. Ker **samoodpoved** je Kristus učil ljudi in jih zanjo usposobil. Ta samoodpoved je naravnemu človeku nemogoča, že zaradi tega, ker mu je zopna in neprijetna. Kristus jo je omogočil onim, ki verujejo vanj, in ki na ta način ustvarijo v svojih srcih nadnaravno življenje. To nadnaravno življenje, ki ga vzdržuje milost na temelju vere, in ki je v bistvu ljubezen sama, obstoja in se poživlja s samoodpovedjo in mrtvičenjem naše egoistične narave.

Ali se ne vrši isti proces vedno, ko nastaja novo živo bitje? Rastlina ne more poganjati, ako se ni prej nasesala neorganskih snovi in jih v sebi prenovila. Žival more živeti le, ako použiva rastlino — in tako je pogoj za vse višje življenje razpad nižjih oblik.

A duševno življenje človeka — ono večno življenje, ki ga je Kristus podelil človeškemu duhu — zahteva za uspevanje mrtvičenja časnega življenja. Naša narava je plodna zemlja, ki jo mora duh pronikniti in preobraziti v cvet Kristusov. Stari Adam je hrana, ki jo novi človek v nas uničuje in použiva.

In sedaj Ti je, dragi prijatelji, jasno, kako mi moj »darwinizem« in moja biološka domnevanja pomagajo, da se morem oprijeti in krepko držati temeljne resnice krščanstva: Jezus Kristus je umrl na križu zato, da moremo mi, z njim kržani, umreti, in z njim poveljčani vstati.

Dalje.

Še nekaj o cerkljanskih umetnikih.

Spisal Stanko Stanič.

Zelo zanimivo je zasledovati početke podobarske obrti, ki se je bila v 19. stoletju tako razširila v Poljanah in v cerkljanskih hribih. Do sedaj nimamo še zgodovinarja, ki bi nam orisal nje začetke in umetniški razvoj. Družina Šubicev v Poljanah, katerih ime sta zanesla v tujino oba brata slikarja; Tavčar v Idriji, čigar šola sta poglobila Rasper in Stravs in epigoni teh dveh poslednjih: rajni Dežela ter še par živečih podobarjev; to je vse kar vemo o tej šoli in obrti. Manjka nam pa še docela zgodovina njihovega dela, karakteristika njihovega umetniškega stremeljenja, njihove zveze in tradicije.

Posebno zanimivo bi bilo poiskati začetek te obrti. Zato pa naj mi bo tu dovoljeno poseči nekoliko nazaj in omeniti enega predhodnika te domače obrti, katera danes izumira. Izumira poleg drugega pa tudi zato, ker prizadeti faktorji tem umetniško nadarjenim ljudem niso preskrbeli strokovne šole. V Grödenu na Tirolskem so to storili in podobarska obrt tamkaj še danes cvete.

Početki podobarstva segajo na Cerkljanskem precej daleč nazaj. Leta 1714. je cerkljanski župnik fare sv. Jerneja, najbrž Janez Peternel, dozidal novo farno cerkev sv. Ane. Zidali so jo gotovo laški zidarji, saj že njen slog priča, da je izšla kakor večina njenih sester na Goriškem iz rok beneških zidarjev. Sicer pa o njenem zidanju ni nobenih arhivalnih podatkov. Srečno naključje pa lahko imenujemo dejstvo, da se je ohranil v starem cerkvenem urbarju sv. Ane račun za postavbo glavnega oltarja v novi cerkvi. To je tisti račun, ki je služil kultu do l. 1866., ko je Jakob Rasper postavil današnji oltar. Račun o stroških je iz leta 1723. Torej postavimo lahko v to leto začetek postavljanja prvotnega oltarja. Ker je račun precej natančen, saj nam pove celo koliko prešičjega mesa so delavci v eni zimi pojedli, bomo srečali gotovo tudi ime mojstra, ki je oltar postavljal. In res! Že v naslovu samega ga imamo! »Notta del ricevimento del Sp. Giov. Straus Piltaurer di ragione della Venda Chiesa di S. Anna a conto dell'altare« 21. XII. 1723.

Oltar je torej postavil Ivan Štravs. »Piltaurerja«, to je podobarja naziva zapisnik Ivana Štravs. Priimek Štravs pa nam že sam na sebi priča, da je bil mož domačin, kajti ta priimek se prav pogosto nahaja v cerkljanskih hribih. Torej za nov oltar župniku ni bilo treba iskati podo-

barjev v tujini, ker ga je imel v najbližjem okolišju. Kaj več o tem možu za sedaj ne vemo. Na vsak način bi bila zanimiva karakteristika njegove umetnosti. To je pa skoraj izključeno, ker so poznejše umetniške generacije izpodrinile dela svojih prednikov in upeljevale po naših cerkvah svoje izdelke. Le majhen sled imamo še, ki nas sicer negotovo, pa vendar vsaj približno pripelje do spoznavanja umetniškega izražanja te prve generacije. Vsa podobarska dela, ki krasijo notranjost cerkve sv. Ane, so iz poznejše dobe Rasperove, ali tudi še novejšega izvora. Le dve strani sta iz prvotne dobe: prižnica in zakristijska omara, katere lepoto izrecno hvali v posebnem dopisu tolminski arhidjakon Strasseldo. Nas pa zanima v prvi vrsti prižnica. Ta je ohranila svojo obliko nespremenjeno, odkar je bila postavljena v prvi polovici 18. stoletja.

Vnanje stene te prižnice krasijo trije reliefi iz lesa in bogato pozlačeni. Prvi relief nam predstavlja dvanajstletnega Jezusa v templju, drugi predočuje vesoljno sodbo, tretji pa kaže Jezusovo spremenjenje na gori Tabor. Pomanjkanje perspektive in anatomskih razmerij, debeli in trdi udje, okrogli obrazi, ki silijo več ali manj v smehlajočo pozjo, fantastično grupiranje oseb in ljubezen do zlate barve; to je tipično na teh rezbarijah. Ne zagrešimo veliko, ako označimo slog z naslovom: »cerkljanski barok«.

Isti način umetniškega izražanja kaže tudi oltar v Novakih in menda se nobenemu ne bo godila krivica, ako napišemo vsaj pod cerkljansko prižnico: Giov. Straus, Piltaurer. Potrjujeta nas v tem oziru tudi doprsna kipa sv. Joahima in Ane, ki sta še ohranjena iz Strausovega oltarja.

Prej omenjeni račun pa nam še nekaj več pove, nego samo ime Ivana Štravs. Pripoveduje namreč, da so morali plačati Štrausu pot, da si je šel v Italijo po dva pomočnika. Račun pravi namreč med drugim: »adi 15. Giugno per pagar il Viaggio delli 2 piltaurer di Vdine a Circhina . . . duc. 4.« Pozneje se tudi oba podobarja imenujeta z imeni Tomaso Tirelese in Floriano Bonificane. (?)

Iz tega izvajamo lahko dve stvari. Čeravno je Štravs že imel enega pomočnika, nekega Valentina iz Ljubljane, vendar v bližini ni bilo pomočnikov, to je prvo; drugo je pa, da je imel znanca v Ita-

liji, katere je naprosil za pomoč. Znance pa ina človek v tujini največkrat le tedaj, ako je bil sam nekoč tam. Iz tega sledi končni zaključek, da so početniki te naše domače podobarske obrti, ki je sicer pozneje šla svojo pot, prinesli svoje zna-

nje v 17. stoletju iz sličnih obrtniških krogov Italije.

Tistega pa, kar bi bilo še bolj važno, izpod katerega čopiča je izšla klasična oltarna slika sv. Ane, nam ta račun ne pove.

Poletni duh.

Temná je noč — — —
Vgaša luč zvezdá
nekdaj tako lepo sijočih.
Opojen duh dehtí samo
po zraku, plava do neba
duh nageljev čvetočih — — —

Li—tsi—pe.

Eskimi.

Spisal Ivan Bežnik.

Visoko na severu ob atlantskemu oceanu leži Grenlandija, ki gleda kot polotok iz večnega ledu in snega. Meri dva milijona kvadratnih kilometrov, pusta je ta dežela in mrzla, po sredini vsa pokrita z ledeniki, le ob obali je v poletnem času malo kopne zemlje.

Zima je v ti deželi ena sama dolga noč, ki traja nad dva meseca, obsijana samo od lune in od zvezd, poletje zopet je en sam svetel dan. Poletje? To poletje je tako, da med dežjem še vedno naletava sneg, da se lahko pasejo severni jeleni po bornih tratah, kjer raste par bornih

Mornarji ugrabijo Eskima.

evetic. To je vse. Pravega poletja skoro ne poznajo:

In yendar je nekaj silnega ta priroda na Grenlandiji in mora vplivati s silno močjo na človeka. Tudi prebivalstvo ni nič manj zanimivo.

Da, na Grenlandiji prebivajo čudoviti ljudje, ki jih imenujemo Eskime.

Te ljudi so bili odkrili Normani že v drugi polovici desetega stoletja, a so ti prvi evropski naselniki popolnoma izginiti. L. 1721. je prišla nova naselbina v te

kraje. Norveški pastor Hans Egede je bil vodja tega podjetja, ki je učil Eskime Kristusovih nauk.

Odkod so prišli Eskimi v te kraje, je težko dognati. Mnogo sorodnosti imajo z Eskimi na Aljaski, tudi s prvotnimi prebivalci severne Amerike imajo nekaj skupnega. V ostalem ostane vse skupaj uganka. Vseh skupaj jih živi na zapadni obali kakih deset tisoč in na vzhodni obali kakih šeststo. Tedaj mal narod.

Eskimo ima širok, okrogel obraz, velike okorne poteze, male, temne, pogosto stransko ležeče oči, potlačen nos, okrogle razvite ustnice, velika usta in široke zelo razvite čeljusti. Njegov obraz je poln od tolišče se bliščečega zdravja. Po rasti so srednji ljudje. Polti so rjave ali sivorumene.

Možje oblačijo nekaj telovnik iz ptičjih kož s kožo naznotraj, ta telovnik ima kapuco, ki jo potegnejo čez glavo. Čez to obleče suknjič. Na nogah ima hla-

Hans Egede med Eskimi.

če iz tjuenjeve kože in dvojne kamikere (škornje), ene so nekake debele, z dlako naznot obrnjene nogavice, zunanje pa nepremočljivo usnje brez dlak. Ženske se oblačijo popolnoma tako kot moški, samo da nimajo kapuce in so hlače samo do nadkolenja. Tudi je obleka navadno bolj gizdavo obšita kot pri moških. Žene, ki imajo dojenčke, nosijo še poseben jopič z malho na hrbtu, da v njem nosijo otroka.

Lasé imajo črne, ki rastejo čisto po svoji volji. Ženske jih zvijejo v trd čop na vrhu glave; ta čop je v ponos vsake Grenlandkinje.

Od česa se živi Eskimo? Od lova na tjuenje, mrože in ptiče. To pa ni šala, če pomislimo, da Eskimo nima puške niti ladije. On poseduje najvažnejšo lovsko orožje, ki se imenuje harpuna, primitivno a čudovito komplicirano orožje, narejeno iz naplavljenega lesa in kosti. S tem, de-

Umiak in kajak Eskimov.

jal bi metalnim orožjem, zadene Eskimo z veliko silo do 16 m oddaljeno žival in jo rani. Popolnoma jo umori s posebno sulico. Za lov na ptice imajo posebno puščico.

Nekaj posebnega je mali čoln, ki se imenuje kajak. Od znotraj ima samo leseno ogrodje, od zunaj je prevlečen s kožami od tjušenjev in tudi zgoraj. V sredi kajaka je samo toliko votline, da porfne moč noge skoz in njegova ledja zakrijejo votlino popolnoma. Ko obleče Eskimo poseben kožuh, zadržnjen za pestjo, vratem in ob obroču čolnove votline, ne more vedeti do Eskima in je s čolnom eno. Čoln je dolg pet metrov in pol, širok 45 cm in 12 do 15 cm visok. Čoln je zelo lahek.

Silno težko je držati ravnotežje v tem kajaku, ki pa ima lastnost, da naglo

drči skozi valove. Velike vaje je treba zanj in spretnosti. Že z 12. letom se vadijo dečki z njim. Važno je, da se zna spraviti kvišku, če ga valovi prevržejo s čolnom vred. Kdor se ne more dvigniti, je izgubljen. 10—15 odst. moških mrličev imajo na ta način.

Lov z opisanim orožjem in čolnom je za Eskima posebno važen. Od njega se živi. Pripravlja se s postom nanj. Dobri lovci so silno čislani kot junaki. Kadar se močje vračajo z lova jih pričakuje vsa naselbina. Prvo zajtrkujejo, ko se vrnijo, nato razsekajo plen, potem pa požrejo ogromno množino jedi.

Po zimi stanujejo Eskimi v hišah, ki so podčne kupu zemlje in imajo eno samo veliko sobo z ležiščem in ognjiščem ter enim ali dvema oknoma. V 27 čevljev dolgi hiši in 14 čevljev široki je stanovato

Grob Eskimov na zapadu.

38 ljudi. Komodnost to ravno ni. V hišo se pride skozi nekako luknjo. Svetilka gori neprestano noč in dan.

V aprilu zapusti Eskimo svojo hišo in gre stanovat v šotor, ki ima polkrožno obliko in je urejen kot hiša.

V tem pride čas potovanja ob obali, iskat si boljših prostorov za lov. To potovanje vrši Eskimo v čolnu, ki ga imenujemo umiak ali »ženski čoln«, ker navadno veslajo ženske. Nekateri Eskimi silno mnogo potujejo in jih ni po par let zopet v stari kraj, ker prezimijo drugje. Danes pa gre Eskimo bolj redko na potovanje, zato se mu tudi slabše godi.

Kar se tiče jedil Eskimo ni izbirčen. Je kadar je lačen. Meso in ribe, posebno slanino snedo surovo. Jedo tudi kompot, pripravljen iz neke koreninice in trave. Rastline imajo sledeče: angeliko, regrat, kisavec in vranje jagode. Vsebina želodca severnega jelena je posebna sladčica. Posebno dobra jed jim je tudi črevesje

severne kokoši. Surova koža raznih vrst kitov je baje tudi nekaj posebnega. Eno kar Eskimo ne je, je meso vranov. V silni jedo popolnoma vse. Pripravljajo, da je neka žena skuhala juho iz svojih lastnih hlač.

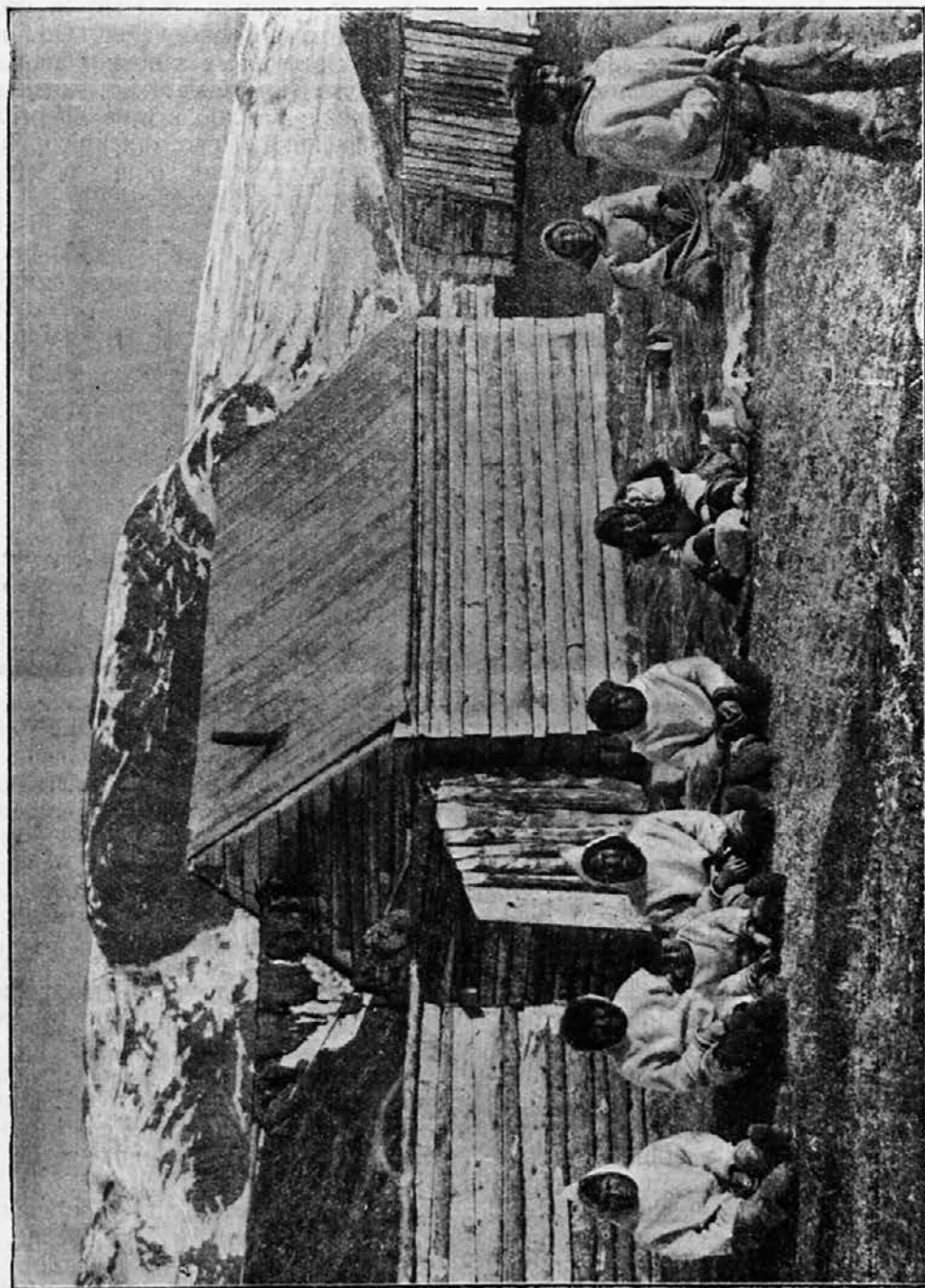
Miz nimajo, skledje postavijo na tla in jedo s prsti. Danes imajo Eskimi že mnogo evropskih razvad. Tudi kavo že poznajo in tobak. Tudi žgania se ne branjajo.

Po značaju je Eskimo dobrodušen, miroljuben in složen. Prepira se ne. Na žalost, ki ga zadene, kmalu pozabi. Kot otrok je, popolnoma brezskrben. Eskimo ni inel države, imel pa je stare vkoreninjene navade, ki se jih je sveto držal. Popolna last posameznika je samo kajak in orožje, poleg obleke seveda. Vsa hišna oprava je last družine ali vseh, ki v njej stanujejo. Posesti zemlje Eskimo ne pozna. Tudi vlovljene živali, posebno kiti so splošna last, lovec dobi le en kos. To

velja tudi za neke vrste rib. Bližnjemu radi pomagajo. Eskimo je do skrajnosti gostoljuben. Podpiranje in ljubezen so jim glavni cilji.

Ženo smatra mož za lastnino, ki jo je uropal ali kupil od njenih starišev. Lah-

ko je tudi zapodi, ali zamenja za kako drugo stvar. Tudi mnogoženstvo je bilo pri Eskimih v navadi. Vendar Eskimo z ženo ne dela grdo. Delo ima predpisano. Ona dela čolne, pripravlja jedi, dere živali, stroji kože, šiva obleke in veslá v

Eskimi pred svojimi po evropskem načinu narejenimi kočami.

umiakih. Ženske lové le nekatere živali. Pri delu so pridne, med tem ko moški, kadar niso na lovu, lenuharijo.

Če je hotel v prejšnjih časih mož imeti deklico za ženo, je šel v njeno hišo, popadel jo za čop in tiral domov. Radi lepšega mu je deklica enkrat ušla na-

zaj, a pozneje se ga je privadila. Eskimi sploh smatrajo naše ženske za nesramežljive, ker rečejo pri poroki: da! Ločitev se je izvršila navadno le tedaj, če zakonska nista imela otrok, če ne je bila vez trdnejša. Navadno živijo zakonski ljudje v lepem soglasju med seboj.

Čistokrvni Eskimi imajo malo otrok. Dva do štiri otroke je navadno število. Otroke ljubijo, vse storé zanje, posebno če so dečki, ki naj postanejo dobri lovci.

Eskimo je pošten, tatvina je silno redka stvar. Tudi laž je redka, posebno pri možeh. Umor je redkost. Vojna je zanje nekaj nepojmljivega in nimajo besede zanj. Največ greši Eskimo proti šesti božji zapovedi in misijonarji so imeli silno mnogo truda, da bi jih odvadli teh grehov, toda Evropejci so jih pogosto še pohujševali. To je ena slabost. Druga pa je, da starih ljudi ne spoštujejo in se ne menijo zanje.

Njih sodstvo je posebnost. Vrši se dvo-boj med nasprotnikoma, a ne z orožjem. Nekdo nabija na boben, druga dva pa pejeta pesmi sramotilke drug na drugega ki sta jih v ta namen zložila. Občinstvo posluša in se smeje. Kdor je napravil drugemu večjo sramoto, je zmagal. Sramote pa Eskimo ne prenese. Zgodilo se je, da se je kdo radi tega izselil.

Tudi so imeli svoj posebni ples na boben, danes pa imajo že harmoniko. To imenujejo »narodno veselico«.

Eskimo je nadarjen in se naglo nauči pisanja in branja. Le računstvo mu ne gre. Steje tako, da imenuje prste svojih rok in nog. 38 izraža tako-le: trije prsti na drugi nogi drugega človeka. 40 = drugi človek do konca.

Umetnost pri njih ni razvita, le evropskih umetnosti se Eskimo hitro nauči.

Vendar pa so zlagali pesmi (sramotilke) in celo lepe pripovedke imajo. Danes so jim Danci ustanovili tudi svoj list.

Eskimi imajo tudi svoje duhovnike in svojo vero. Ta vera je zmes silnih vraž, ki so plod noči in silovite prirode, ki jih obdaja. V duše verujejo. Tudi vero v nebesa imajo, le v peklo ne verujejo. Pet v posmrtnost si predstavljajo za težko. Mrličev se Eskimi tako boje, da na smrt bolne že preje pripravijo za pogreb in jih zašijejo v kožuh, da ni treba prijemati mrtvih. Mrliče pokopljejo, ali vržejo v morje, ali pa ga tudi položijo kot kaže naša slika.

Če bi hoteli zapisati vse vraže teh ljudi, bi napolnili knjigo.

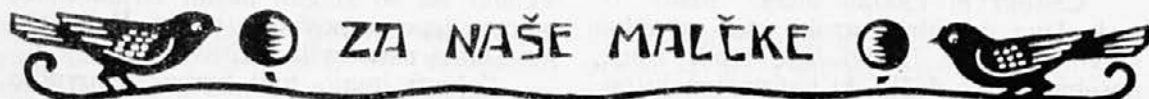
Danes je Eskimo precej drugačen. Pokristijanil se je z malimi izjemami popolnoma. Dobil je razne razvade, kavo, tobak in žganje. Vse dá za te ničvrednosti. Njegova odporna sila proti naravi propada, ni več tako dober lovec. Dasi živi udobnejše, je to znamenje pogina. V 6 letih se je pomnožilo 10 000 ljudi samo za — 100 duš.

Evropejci niso prinesli tem ljudem nič drugega kot propadanje. Počasi bodo izumrli popolnoma, ali pa bodo postali potom križanja z Evropejci le senca tega, kar so bili. Naselniki bodo odšli in nikogar več ne bo na Grenlandiji razen samotnih galeb, plahutajočah kot mrtvaške sence.... V noči pa bodo plesali mrtveci svoj divji ples v večnem smrtnem molku svoje ledene očetnjave....

Ne umrite še...

Cvetke drage, le naprej cvetite,
ne zvenite, še naprej duhtite,
dokler vas draga
še enkrat ni videla cveteti —
ne umrite!

Iz mladosti.

Spisal Fr. Ločniškar.

1. Glumač.

Pride trenutek, ko zažari pred teboj v mogočnem sijaju malenkosten dogodek iz davnine v tako jasnih, novih cbrisih in barvah, da vidiš pred sabo čisto izpremenjeno, nikoli izsanjano sliko. Šine blisk skozi neprodirno temo noči, v hipu se zasveti vsa daljava pred teboj, a vgasne zopet kot se je rodila. Ob kencu noči vstane pred tabo zopet ona daljava, še lepša in jasnejša kot si jo bil vjel s svojimi telesnimi očmi. —

Spominjam se onega glumača, ki sem ga videl bogvekdaj in bogvekje. Menda sem se držal še za materino krijo, ko smo hodili okrog čudovite kelibe, ki se je skrivala za zastori toliko nedouminih skrivnosti. Kaj vse sem videl v nji, se ne spominjam več. Ostal pa mi je v živem spominu oni glumač. Tako čudovito in veselo je govoril na svojem odru življenja, da je vsa okolica tonila v razposajenem smehu. Tudi njega sem videl, kako je kazal svoje snežnobele zobe in se smejal med vsemi najbolj. Opoludne pa sem doživel čisto nekaj novega, moji duši nepojmljivega.

Z materjo sva šla okrog kolibe in pri neki odprtini sem zagledal glumača. Malga sinčka je obelal okrog vratu in jedla sta skupno iz lesene skledice neko temnorjavo, redko jed. — »Ali si še iačen,« je vprašal glumač sinčka. »Še, še, oče!« — In očetu je padla žlica iz rok na tla. Ni je pobral, pobožal je sinčka po lasih in žalostno gledal skozi odprtino v megleno daljavo. Njegov obraz se mi je zdel čisto drugačen, kot na odru in vprašal sem mater: »Ali se ta mož ne smeje vedno?« — Mati ni vedela odgovora.

A danes, po tolikih letih, mi je ta izpremenjeni obraz vse bolj živo zarisan v spominu in spoznal bi glumača, če bi ga srečal na cesti kot devetdesetletnega starčka.

2. Breze.

Pot življenjskega poklica me je vedla v samotno gorsko vas. Jesensko razpoloženje brezizraznih goličav mi je vzbujalo v srcu tiho domotožje. Že je stal pred menoj poslednji hribček, za katerim je

samevalo skrito gnezdece, moja bodoča domovina. Mrak je nastopal s hitrimi koraki in komaj sem razločeval še bližnje daljave pred seboj. Vrhu hribčka sem se ozrl še enkrat nazaj in okrog sebe. Vse je bilo že v sivem mraku in ničesar nisem več ločil. — Le kraj mene se je zasvetilo nekaj v temi kot oddaljen spomin. Srebrnolista breza je stala tam, drevo, ki je tuje tem krajem. Meni pa se je zdela kot prisrčen pozdrav iz domovine.

Nikoli še ni bilo oko tako prepričano lepot, da bi si ne zaželelo selčnega smehljaja naših brez. Ali je to samo spomin na mladost, ali nezabrisna lepota našega srškega polja. Vsi, ki so jim sijaje v mladosti, so jih vzeli s seboj na pot in prelivali njih lepoto v melodije barv in glasov.

Ob tisti brezi so se ustavili oni večer moje misli.

Imeli smo doma prelep brezov gozd. Meni je bil od prvih dni življenjske zavesti najljubši. Tu je bilo moje posestvo z brezštevili hlevi — podzemeljski luknjami, — njivami, travniki in vrtovi in gnezdi čmrljev, ki sem jih nanosil od vsepovsod v svoj dom. V teh hlevih so stale tudi krave in voli, izrezljani iz borovega lubja, in privezani s travnimi bilkami za tanke, v stranske stene vpičene paličice. Tudi grobovi so bili tu: v njih trije mladi zajčki, ki jih je umorila hudobna podlasica. Vsak grob je imel svoj lesen križec. Pobožne romarice — mravlje — pa so hodile semkaj na svojo »božjo pot«. Prav v grobove so si izkopale rov. Vsled tega so uživale vse svoboščine v mojem kraljestvu in sem jim tudi dovolil, da so si sezidale tukaj svojo palačo, velikansko mravljišče. Za plačilo so mi dvakrat na Veliko noč opisale rdeče pobarvane piruhe tako tepo, kot noben mojster. Zakopal sem jih za nekaj ur v gnezdo in dvignil vse lepše. Le tretjo Veliko noč sem imel nesrečo, ker me je nekdo opazoval in mi je odnesel piruhe. Tisti človek se mi je zdel takrat najgrši na svetu.

In breze! Spomladi so mi bile trte. Navrtal sem jim lub, nastavil bezgovo koritce in podstavil steklenico, da se je cedil vanjo zdravilni sok. To je bil moj pridelek in bil sem posebno ponosen nanj.

Pa sva šla tiste čase z očetom skozi ta gozd in rekel sem mu: »Kaj ne, tata, da daste tale gozd meni, kadar bom velik kot Vi?« - »Gotovo ti ga dam!« Kako sem bil srečen tisti hip! Grozanske stavbe so vzrasle takrat v moji domišljiji na tem prostoru in nisva govorila mnogo več, toliko sem bil zaposlen sam s seboj. Bil sem prepričan, da oče izvrši vsako obljubo.

Dve leti nato. Hudo neurje je dvignilo valove Save, da so dosegli skromno stavbno podjetje očetovo in razdrli vse naprave. Prišli smo v hude stiske. Škoda je bilo treba nadomestiti, a s čim? Mati je jokala, oče je hodil pobit okrog, v hiši pa nas je kričalo sedem za kruhom. Tedaj je prišel v hišo tisti čudni sosed, ki ni imel ne otrok, ne prijateljev in edini očetu na mizo kupček bankovcev. Otroci

nismo vedeli, kaj to pomeni, ker ni bilo nikakega govorjenja. A drugi dan sem izvedel vse. Sosed me je ustavil in rekel: »Fant, glej, da mi ne hodiš več kopat jam v brezov gozd! Zdaj je naš in če te dobim v njem, ti potrgam ušesa.« Tedaj sem zajokal. Ne zavoljo grožnje, ampak ob spominu na očetovo obljubo. Tekel sem na vrt in našel očeta pri čebelnjaku.

»Tata, zakaj ste prodali moj gozd?« — — Oče ni odgovoril. Gledal je nepremično v odprt panj čebel in zaslutil sem, da je tudi njemu hudo. Zato nisem več izpraševal. Sédel sem za čebelnjak in premišljeval. Odprl se mi je do tedaj popolnoma neznan svet... Videl sem v njem samo troje ljubljenih stvari: objokano mater, delečo nam kruh, zamišljeni obraz očetov in moj izgubljeni brezov gozd...

MRAK.

Ali ste videli,
kakšen je mrak?
Roke nevidne,
tih je korak.

S suknjico črno
solnce zagrne,
z roko nevidno
zvezde utrne.

Setrica nočka
hodi za njim...
Srečno, zaspanček,
spanje želim!

Iz knjige »Pastirčki«.

Iz naše književnosti.

Iz knjige Damira Feigla „Tik za fronto“.

Juridično tempiran šrapnel.

Ofenziva še vedno traja. Besnost narašča. Sovražnik obstreljuje dohode na fronto, posebno Gosposko ulico in njeno okolico. Sem je padlo 71 granat in šrapnelov tekem poldruge ure. Naprej nisem štel. Precej strašno! —

Tako moj dnevnik. Bilo je pa tudi v resnici strašno. Časopisi iz zaledja so komaj poročali, da se pripravlja zopet sovražna ofenziva, mi smo pa že bili v najhujšem vrtincu. Po nekaterih ulicah, kamor so treskale granate, se je valila gosta rdečkastosiva megla od razdrobljene opeke, polumrak povsod, ljudje so se tiščali po trgovinah in vežah, a še tod le pod kamenitimi oboki. Po vsaki eksploziji so pokukali zvedavi obrazi izza vrat, naglo pregledali škodo in povedali zadaj stoječim, kam je udarila in kaj je napravila. Tuptatam je priletel iz visočine na kamenito cesto prazen šrapnelški lonec, odskakoval semtertja, plesal po tlaku kot kak zbesnel derviš, dekler ni slednjič opešal, zgubivši se pod sukno koražnega dečka. Kovinske polnivke so pobijale šipe po izložbah. Neustrašenemu Dalmatincu se je mudilo. Izrabljajoč kratke odmore med posameznimi eksplozijami je hodil od trgovine do veže, počakal tu prihodnje granate, še dalje od veže do druge trgovine, kamor ga je prisilila vstopiti že druga granata. Po ulici je pridiral vojak na splašenem konju; izgubil je bil popolnoma nadvlado nad živaljo.

Naša rezerva je šla že davno prej na fronto; sovražnik se je uštel najmanj za tri ure.

Polagoma so prenehali strelji, elementi so se izdivjali. Megla se je vzdignila, sonce je zopet prisijalo na mesto, iz daljave se je slišalo pokanje infanterijskih pušk in ragljanje strojin.

Izstrelki so zapustili skoraj na vsaki hiši v obstreljenem okraju večje ali manjše sledove. Tu se je udrla stena, grušč je pokrival sobo, posteljo in drugo razneseno pohištvo, tam so razbile polnivke stekleno streho fotografskega ateljeja in drobci šip po dvorišču so se bliščali v solnčnih žarkih liki rosne kapljice. Granata je udarila tudi v podstrešno zalogo knjig. Sienkiewicz »Potop« se je razlil po ulici, po njem so splavale »O te ženske!« in zaman čakale rešitve od raztrganih »Križarjev«.

»Na vrtu cvetočih breskev« sta čepeli »Ana Karenina« in »Kraljica Dagmar«, stiskali se in trepetali, ker sta s strahom opazili v bližini osmošolce »Na razstanku«. »Ben Hur« je izgubil glavo in vse ude, samo zadnja plat mu je ostala. Mirno je čakal na nov vpoklic. »Quo vadis?« je visel na električni žici ob hiši in ni vedel, najli ostane med zemljo in nebom, ali naj pade na tla in se pomeša v »Venec narodnih pravljic iz kobariškega okraja«. Pobral sem še precej dobro ohranjene »Tri mušketirje« in »Damo s kamelijami« v mehki vezavi in spravil vse štiri v žep, ki se mi je pa koj raztrgal. Kaj je delala ta družba v mojem žepu, ne vem, a sumim nekaj, vsled česar ne pustim nikdar več samih mušketirjev z damo v mehki odeji.

Spomnil sem se besed dalmatinskega medicince: »Pred, med in za obstreljevanjem se pričeje kozarec ruma. Umiri razburjene živce«, in ker je bila Ančka blizu, sem stopil k njej. Tu je bilo že več oseb, ki so si mirile živce.

Tudi posestnik Gregorič je sedel pri mizi in spoštljivo srkal rum. Ni se mogel ločiti od svoje hiše, kakor da bi mogla njegova navzočnost preprečiti vsako poškodbo. Imel ni nikakega dela, le vsak drugi dan je pisal ženi, da je hiša še cela, ne pozabivši javiti, da pride prihodnji teden k svoji družini. To naznanilo se je ponavljalo že tedne in tedne. Fronta pa je bila magnet, ki ga ni izpustil iz svojega območja.

Ko me je zapazil, je takoj prihitel k meni.

Šrapnel je treščil v mojo hišo!« Veselo mi je povedal to novico, kakor bi govoril o denarnem pismonošči. »Prevrtal steno, razdejal mojemu najemniku mesarju Severju vso kuhinjo in se ustavil v sobi podnajemnika brivca Rožiča. Ko bi vedeli, kako lep je lonec! Meden obroč je popolnoma cel in na vžigalniku je vijak brezhiben. Tako krasnega eksemplarja še nisem videl! Lonec je seveda moj. Jaz sam bom moral popravljati na hiši nastalo poškodbo. To pač vsak uvidi, samo moj najemnik ne. Pomislite, kaka nesramnost! Nič ne rečem, g. Sever je mož na svojem mestu, plačuje redno svojo najemnino, celo sedaj v vojni, toda lonec si le prisvaja. Sicer pa nisem še končal. Bri-

vec, v čigar sobi se je ustavil lonec, pa zopet noče izročiti lonca niti Severju niti meni. Kaj mi je napraviti? Če zahtevam lonec zase, se zamerim svojemu najemniku in mesto mesa mi bo daljal kosti in ostanke, zamerim se pa tudi brivcu, ki me gotovo rani prihodnjo soboto z britvijo, da bom nosil dva tedna oblič na licu in izgledal pozneje kakor kak razsekan nemški burš. Oba sem pustil, naj se kregata, naj se tudi, če treba, stepeta. Brivec je toliko zaslužil v tem času od vojakov, da je precej samostojen in da mu ni mnogo na tem, če ga tudi vrže njegov gospodar na cesto. Jaz pa pravim: pravica nad vse! Brez mesarskega noža, brez brivske britve in brez dolgotrajne pravde bi rad rešil to zadevo. Prepustiti se hočem nepristranski razsodbi tretje osebe. Komur odloči ta oseba lonec, njegov bodi. Vzemite vi to stvar v roke! Poskrbel bom takoj, da vas izbereta tudi moja nasprotnika kot razsodnika. Govoril bom z obema. Počakajte me pri »Treh kronah«, čez deset minut se vrnem!»

Niti toliko časa mi ni pustil zgovorni gospod Gregorič, da bi si bil naročil ruma. Lonec mi je brenčal po glavi. Ubogi moji živci! Kako dolgo jih nisem mogel pomiriti!

Gregorič pa tudi ni čakal, da jaz sploh odobrim njegov predlog, ali da izrazim svoje pomisleke. Nič! Poidi k »Trem kronam«, sedi in pripravljaj se na novi sodnijski poklic! Neumna razvada, nabirati lonce. Politična oblast bi morala to prepovedati. »Ančka, kozarec ruma!« Gregorič se je lepo otrešel cele zadeve, ne diši mu, tretja oseba naj mu vzame koštanj iz žerjavice. Težavno stališče za me! Če prisodim nemu lonec, pridobim res njegovo hvaležnost, toda istočasno tudi dva nasprotnika. Nobenega ne bi si rad edtujil, niti mesarja niti brivca, še manj Gregoriča. Zadnji je hranil pred vojno dobro kapljico v kleti in po vojni tudi ne bo brez nje. Pozor torej! »Ančka, še en kozarec!« Priprosti ljudje niti ne vedo, kaj se to pravi, biti nepristranski sodnik!

Razni paragrafi so mi rojili po glavi. Počasi sem stopal proti določeni restavraciji. Zadovoljen sem bil, da sem pomiril kolikortoliko svoje živce. Nervozen sodnik daje posla le okrožni sodniji.

Ni mi bilo treba dolgo čakati. Skupen prihod vseh treh nasprotnikov v lončeni pravdi mi je povedal, da so se zedinili za osebo razsodnika. Gojil sem bil nekaj upanja, da ne pride med njimi do sporazuma z ozirom na njihove subjektivne pravice in strasti do predmeta, toda složni

nastop neizprosnih pravdarjev mi je temeljito uničil še to šibko nado.

Svečanostno razpoloženje je vladalo v veliki sobi. Tihno smo sedli k mizi in šaljiva opazka natakariče, da mislimo spraviti najbrže koga na vislice, se nam je zdela skrunitev sodne dvorane.

Kot sodnik sem sedel seveda na častnem mestu. Najprej sem skušal doseči mirno poravnavo, toda opustiti sem moral takoj svoj poskus. Odpor je bil prehud.

Zaslišal sem vsako stranko posebe in poslušal gostobesedno utemeljevanje njenih pravic do spornega predmeta. Stranke so se izrečno odpovedale svoji pravici do prizivov in revizij proti moji razsodbi; to mi je le še bolj otežkočilo nalogo. Zahtevala se je od mene temeljita razsodba, vsebujoča vrline vseh treh stopenj.

Umaknil sem se v predsobo, v — posvetovalnico. Naročil sem četrt in si prižgal cigareto. Presneti lonec! Kako lepo bi bilo miriti brez vsake skrbi živce, ki so mi začeli zopet nagajati. Z dvema požirkoma ruma se ne dajo pctolažiti. Deloma bi se že dali, ko ne bi bilo novih vplivov, novih dražil! In novi vplivi so vsi izvirali iz lonca.

Na delo torej! Zapodil sem svoje misli v labirint paragrafov. Iskale so rešilne niti po ozkih hodnikih in se pogrezale v temno notranjost. Toda stoj! Pred očmi se mi je zablščalo. Je-li dejstvo? Halucinacija? Ne, izhod je to! In zmagoslavno so se vračale moje misli k meni, premagale so bile lončenega bika z medenim jarmom in vijakastim repom.

Hevreka! Razsodba je bila že izgotovljena!

Tišina je zavladovala, ko sem stopil v dvorano. V moji odsotnosti se je bil razvnel živahen in precej glasen razgovor. Vsakteri član pravdarske trojice je bil trdno prepričan da zmaga s svojo zahtevno, in zavest gotove zmage je rodila velikodušje. Vsak je navidezno odstopal svoj že gotovi uspeh tovarišema, drug drugega je prekašal v požrtvovalnosti. Kdor jih ne bi poznal, bi niti ne vedel, da so se zagrizli vsi trije v oba konca in v sredo šrapnelskega lonca, ne hoteč ga več izpustiti za nobeno ceno.

»Dejanski stan, dragi moji, je na prvi pogled zelo enostaven: toda čim bolj se pogloblja jurist v to zadevo, tem zanimivejša postaja. Vsak pogled odpira nove paragrafe. Sporni šrapnel je zadel trojno razmerje in sicer gospodarjevo, najemnikovo in podnajemnikovo, bil je takorekoč juridično tempiran.

Lastniku hiše, g. Gregoriču, je povzročil izstrelek veliko škodo. Steno bo moral sezidati čimprej, ker mu znajo pove-

čati sicer vremenske neprilike nastalo škodo, pa tudi najemnik lahko zahteva od njega takojšnje popravilo, sicer ni stanovanje uporabljivo in ne odgovarja več svojemu namenu. Kdo povrne gospodarju škodo? Sovražnik? Ne! Pomagati si bo moral sam!« Gregorič mi je hitel nalivat kozarec.

»Toda izstrelek je prišel tudi v kuhinjo g. Severja. Tu se je raztreščil, pokončavši mu vso kuhinjsko opravo in posodo. Ker plačuje g. Sever svoje najemnino celo v tem vojnem času redno, bi ne smelo brigati njegovega gospodarja, kdo prihaja k njemu v goste, četudi z glavo skozi zid. Tudi g. Sever ima veliko škodo, približno tako, kakršno ima njegov gospodar. Kdo mu povrne škodo, kdo nabavi mizo, omar, sklednik, kredenco, kdo kupi krožnike, sklede? Sovražnik? Ne! Nabaviti in kupiti si bo moral vse sam!«

Sever mi je stisnil med prste fino cigaro z rdečim pasom.

»Toda izstrelek je šel dalje in prišel do podnajemnika g. Rožiča. Tu mu je uničil vso zalogo brivskega mila, pokvaril mu več britev in razbil precej steklenic z dragimi, lepodišečimi tekočinami. Velika škoda, ki doseza, dodavši ji še prestani strah v kritičnem trenutku doma se mu dečega g. Rožiča, škodo bodisi g. Severja bodisi g. Gregoriča.

G. Rožič bi lahko navajal v podkritev svoje pravice sledeče: Sovražnik je izstrelil izstrelek, iznebitvi se ga s tem, šrapnel je postal »res nullius«, »res derelicta«, kakor pravi takim predmetom že rimski cesar Justinijan. Kdor pobere take predmete, postane njihov lastnik. G. Rožič je res pobral lonec, toda ...«

Rožič mi je molil pod nos gorečo vžigalico in me tako prisilil, prižgati podarjeno mi cigaro. Nerad sem to storil, hotoč jo pokaditi komaj po končani obravnavi. Bal sem se pa, da se speče brivec ob lastni postrežljivosti.

Moja sodnijska vest je bila čista. Nisem se dal podkupiti s kozarcem niti s cigaro niti z uslužnostjo. Moja pot je bila jasno načrtana in ni je bilo sile, ki bi me bila pripravila na stransko pot.

»Kje sem že nehal? Da, že vem! Ako bi udrli trije šrapneli, drug za drugim, vsi enako lepi v hišo, bi bil položaj enostaven: vsak bi pobral svoj kos, nobeden se ne bi pritoževal. V danem slučaju je pa

šrapnel nerazdeljiv, celota, ki ima pomen samo za navzoče, ker se ga drže razni spomini: stena, kozice in milo. Splošno nima posebne vrednosti. To pribijam.

Pri tem pa ne pozabimo kardinalne točke vsake pravde in to so pravdni stroški! V našem slučaju prekašajo ti stroški vrednost spornega predmeta in vsled tega

r a z s o j a m,

da je od tega trenutka dalje sporni predmet sodnikova last. Odpovedali ste se izrečno dobrotam višjih stopenj.

U t e m e l j e v a n j e

razsodbe odpade. Postala je z objavo že pravomočna in sodnik gre, da si vzame lonec.

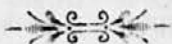
Dolgo časa sem raztezal svoj govor, strah me je bilo konca, strah lastne razsodbe. Pripravil sem se na vihar ogorčenja, na glasne proteste, na izbruhe proti justici. Čudno! Nobena roka se ni dvignila, da udari po mojih sodnijskih plečih. Nasprotno! Vsi so bili zadovoljni z razsodbo. Nevoščljivost je bila namreč tako velika, da drug drugemu ni privoščil zmage, videč raje, da pobaše lonec tuja oseba. V teh razmerah sem se tudi jaz sam slednjič sprijaznil z lastno razsodbo.

Ko je prišla komisija na lice mesta, nam je povedala mesarjeva dekla, da je več čas prihajalo mnogo ljudi ogledovat poškode. Znanci in tujci, mlado in staro. Med temi je bil tudi deček — iz bližnih hiš ni mogel biti, ker ga ni poznala, — ki je skoraj gotovo vzel šrapnelski lonec z mize, kajti po njegovem odhodu ni več videla lonca.

Meni pravomočno prisojeni lonec je bil torej ukraden. Predrznost, da ji ni para! Gorje, če bi bil dobil tatu v svoje roke, obsodil bi ga bil ... nič ga ne bi obsodil, ker bi ga ne smel — sodnik v lastnih zadevah ...

Če so že bili prej Gregorič, Sever in Rožič zadovoljni z mojo razsodbo, so bili še bolj, ko so doznali, kaj se je zgodilo z loncem. Neopazno so se namuznili, izrazilši mi svoje sožalje. Hinavci!

Prepričan sem pa, da ne goji nobeden od trojice pravdarjev name niti najmanjše jeze. S takimi zaslugami se ne morejo ponašati drugi sodniki.

Pot k samostojnosti.

Napisala G. B.

Ena najvažnejših, a najtežavnejših vzgojnih točk v navajanju k moralnosti je samozatajevanje. Brez te kreposti je nemogoče živeti v medsebojni slogi, bodisi v družini, med prijatelji med narodi. Ta točka obsega toliko posameznosti, da ni ni mogoče preko njih; zato bom razpravljala podrobneje o njej. Drage bralce in bralke »Mladike« prosim potrpežljivosti in pozornosti, ker ravno o tem moralnem problemu, ki je velike važnosti za one, ki se hočejo srčno izpoponjavati, kakor za vzgojitelje mladine, se premalo razmišlja.

Samozatajevanje — kaj suhoparna beseda! Primerjati se da grenkemu zdravilu, ki ga predpiše zdravnik bolniku.

Kdor sebe ali druge vzgaja, mu mora biti samozatajevanje kot zdravilo, kot lečilo notranjosti, navidezno grenko, skoro nezavžitno — ki pa donša obilo sadu. Samozatajevanje je krepost, iz katere vzklijejo druge nove kreposti, potrebne človeški družbi, kakor vsakdanji kruh.

Kaj je človek brez samozatajevanja? Podoben je suhi veji, ki ne vsebuje več lastne moči, on je slabič, ni gospodar onih čustev, ki izbruhnjo iz njega ob najmanjšem povodu — on je suženj svoje šibkosti, ki biva v njegovi duši in sili na dan, v podobi razburjenja, kapricioznosti, jeze, nevošljivosti in sovraštva. Redki so, ki spoznajo in priznajo, da se morajo brzdati ob izbruhu čustev, ki so na kvar človeku samemu in okolici. »Čemu samozatajevanje? Saj to je nekaj nemogočega, nedosegljivega«, — tako sem čula iz marsikaterih ust, a vsi oni, ki trdijo, so v zmoti. Tako zamore trditi le duševno šibak človek, nezmožen obvladati samega sebe, ali pa tisti, ki ljubi zgolj sebe in ne pozna teženj in trpljenja sočloveka. Toda nele radi drugih je potrebno samozatajevanje, temveč tudi radi sebe samega.

Ni težka pot k tej kreposti, treba je le vaje že v mladosti in skrbne roke, ki vodi otroka do nje, ker mlado drevo se da lažje upogniti kot staro. Stariši ne pokažejo nikake prave ljubezni do otroka s tem, da mu vse dovolé, vse privoščijo. Taka ljubezen je otroku le v kvar, kakor bolniku prepovedana jed. In večina mater misli da se njih ljubezen izraža v tem, da otroku vse dovolé. Ni tako! Tu tiči ključ, ki vodi otroka do samozatajevanja. Mati mora biti preračunljiva, modra, z prlina srčne dobrote. Znati mora, ona mora slutiti, kaj sme otroku dovoliti in kaj ne; kedaj mu sme to in ono privoščiti in kedaj ne.

Otrok mora uživati svobodo v gotovih mejah, a katere ne sme svetiti. Vpeljati ga je treba

v življenje in ne ga mučiti z abstraktnimi pojmi. Ne zato, ker mu prepovedujemo, ne sme otrok česa storiti; spoznati mora, da ne sme na drevo zano, ker pade lahko z crevesa in si zlomi nogo. Ono kategorično prepovedovanje in ukazovanje kvari otroku čut svobode, ki se v poznejših letih maščuje. Ko bi morali imeti otroci največ zupanja do staršev, ga izgubé. Kar ne napravi otrok radi kategorične prepovedi, napravi starišem zahrbtno — in to ima navadno slabe posledice. Svobodo uživati in kljub temu dobro delati — to je močnost življenja, to je krepost vseh kreposti. — In v otroku zbuditi ta pravi čut svobode, ni lahko, z ukazovanjem samemu sebi doseže pravo svobodo, ki mu bo voditeljica v življenju.

Za medsebojno prenašanje v skupnem življenju nam je samozatajevanje tako potrebno, kakor pišč peroti, da prosto zleta v zrak, kakor ribi škrge v vodi, kakor rastlinam mokrota. Človek, ki misli, da lahko živi brez premagovanja, da mu ni potrebno krotiti svoje notranjosti, in da lahko dela, kar se mu poljubi, je podoben orlu brez peroti, a ki bi kljub temu drhtel sfrčati v zrak.

Vsak otrok ima svoje posebnosti, katere je treba pretehtati, in na podlagi teh voditi otroka. Kar je dobrega v njem, dvigniti in izpoponjavati, slaba nagnenja pa polagoma zatirati — a komaj vidno. Ako hočeš navajati otroka k usmiljenosti s tem, da ga obsipaš s psovkami, ako noče revnemu otroku odstopiti košček belega kruha, ne dosežeš nič, kvečjemu ga priučiš zbadanja in psovanja. Zbudiš pa čut usmiljenja v njem na ta način, da mu daš priliko, pokazati se naproti bližnjemu, tudi sovražniku, usmiljenega.

To le v dokaz, da je treba konkretnih slučajev.

Veliko življenske sreče mož in žená se ne uničuje le vsled sebičnega egoizma, uničuje se le vsled slabe vzgoje in ker so bili v letih, ko bi najbolj potrebovali skrbne roke, dobrih svetov — prepuščeni sami sebi in v njih vzbujajočim se nagonom.

Da nam stopi jasna slika do sedaj navedenega pred oči, naj navedem par konkretnih zgledov.

Otroško življenje nam nudi kaj mnogo prilik, ko lahko vzpodbujamo otroka k samozatajevanju. Stariši ali vzgojitelji se morajo pač vživeti v otroško dušo, živeti morajo z otrokom, opazovati ga v igranju in občevanju z drugimi otroci, in ne bo jim težko slediti namenu.

Ako se dva otroka spreta, se obdolžujeta in ozmerjata, ne sledita instinktu, ki zahteva od njiju pomirjenja in krotitve. Po naravi mirnejši otrok bo mogoče krotkejši, a da bi drugemu odpustil žalitve iz lastnega nagiba — toliko ne moremo zahtevati od njega. Naloga vzgojitelja je, da

v takem slučaju opozori otroka, da je šibak v trenutku, ko svojega tovariša obsiplje z žalitvami, ker ni obvladal svoje notranjosti. Otroku je treba dopovedati, da nima samostejnosti v sebi, ko posnema slabe in grde navade drugih otrok. Ako ga tovariš zmerja in mu on odgovori s psovko, ni nič boljši od onega, pač pa da pokaže samostojnost in moč v prenašanju in odpuščanju.

Deset, dvanajstleten otrok, ki ni duševno zaostal, bo to že razumel in vzgojitelj, ki je dosegel, da otrok odpusti žaljivcu, ali da prosi odpuščanja onega, kojega je žalil, je dosegel mnogo. V odpuščanju, v prijaznem odgovoru na trdo besedo, vidi hujše ravačno šibkost. V resnici je opustitev maščevanje znak največjega samozatajevanja, je znak nadčloveške moči.

Gorenjka.

Najpriprostejši vzgled samozatajevanja nam dajejo otroci sami, ko se med seboj kosajo, kdo se bo prvi zasmejal, ali kedo bo najdalje vztrajal pri kakšni igri ali tekmi. Če ni častihlepnosti zraven, se otroci tako nehoté vzgajajo k samozatajevanju. Nasprotno pa pokaže otrok slabo nagnjenje, ko poplača svojemu tovarišu udarec z udarcem, ko da bi mu ne smel ostati nič dolžan. V slučaju, ko plača otrok slabo s slabim, naj se opozori na to, da v resnici močen človek plača enako z enakim. — Zob za zob se čuje kaj često — a oni, ki tako misli in dela, ne slutí, da

tako pomnožuje človeško surovost — ki je pravzaprav živalska, ker človek, kot plemenitejše bitje, ne bi smel biti nikdar surov. V svojem bistvu je človek podoben biseru. Na njem samem je, in v prvi vrsti na vzgojitelju, da ta biser izčisti in opili ali ga obdā z neprodinno skorjo umazanosti, tako da popolnoma pretvori prvotno obliko.

Drugi slučaj, ki jasno kaže, kako se da na lahek način vcepiti v otrokovo dušo potrpežljivost in samozatajevanje, je tudi prav vsakdanji. Ko se zjutraj otrok obuva in vidi, da je

vrvica pri čevlju zamotana, se ne huduj nad njim radi te neprilike. S potrpljenjem in zatajevanjem one jeze, ki izbruhla ob takih slučajih navadno tudi pri odrastlih, naj odveže otrok nagajivi vozec. Junak bi gotovo ne bil oni, ki bi ta vozec nepotrpečljivo odvezaval ali celo razrezal ali raztrgal.

Ta prilika in še mnogo sličnih so navidez neznatne, a zidajo ob zgradbi otroške vzgoje. Kdor natančno motri otroka v domačem krogu in v družbi svojih sodrugov, odpre se mu lepo polje, na katerem najde nešteto prilik, da vodi otroka k kreposti. Vsak otrok in tudi vsak odrastel ima rad dobrega prijatelja, na katerega lahko zida. Kako si ga pridobiti? Kdor išče, najde, pravi pregovor — vse prav, toda kje tiči tista moč, ki nam privede iskrenega prijatelja? — V človeku samem mora živeti ona privlačna sila, ki upliva na druge, ki nam pridobi namah srce drugih. Nekaterim je prirojena — a ti srečnejši so redki. Najčestje razjeda notranja dobra nagnjenja egoizem, ki je kakor nevaren jez, v katerem se utaplja mnogo plemenitega. Le oni, v katerem kraljuje samozatajevanje, ki misli tudi na druge, si pridobi zlahka naklonjenost soljudi.

Otrok, ki deli svojo sočno jabolko s svojim tovarišem, se je premagal. Kako rad bi jo bil sam pojedel, toda kaj, ako jo privoščiti tudi tovarišu? Sebe je otrok prikrajšal v materialnem oziru, a pridobil si je s tem neznatnim dejanjem srce tovarišev, kar je gotovo večje vrednosti, kot košček jabolke.

Kdor potlači v sebi čut egoizma, premaga svoje lastne želje, si kaj prikrajša v prid drugemu, si na videz škodi, a v resnici si je pridobil mnogo, mnogo. Pridobil je na svoji notranji moči. Le kdor je notranje močan, kdor obvlada samega sebe, je vreden, da uživa božje stvarstvo v polni meri.

Par misli o modi.

Vsaka moda je lepa estetična, ako se giblje v gotovih mejah, če jih pa prekorači, tedaj postane neokusna, smešna ali celo zoprna. Moda, ki ima neupravičene, pretirane forme, je neestetična.

Vsaka moda je lepa in estetična, ako se giblje v gotovih mejah. Vse one barve, črte in oblike, ki se dajo poudariti, ali omiliti, kakor je v posameznih slučajih potrebno, združiti barv obleke z ono las in kože, združiti njene črte in oblike z oblikami telesa, izraziti njen namen, to napravi moda, ki je pravilna, lepa in estetična.

(R. Kregar.)

Moda kaže, da bo v prihodnjem letu planila v nov ekstrem. Kratkim in ozkim krilcem bodo vzela častna mesta široka krila, nabrana in dolga do gležnjev. Velika mesta jih že kažejo na svojih ulicah. Počasi se bomo približali morda

starim, pametnejšim časom nazaj. Bi bila pač najboljša vselej zlata srednja pot.

V »Vesni« priporočajo za poletno nošo našim deklicam ne nemški »dirndl«, ampak nove »dečve«, slovensko nošo, ki je lepša in bolj prikladna. Pristna narodna noša se itak ne more nositi za vsak dan in je le za svečane prilike.

Kuhinja.

Nagajivčki. Ugneti v testo 13 kg presnega masla, 9 dkg sladkorja, 18 dkg moke, 1 dkg neoplupljenih, drobno zrezanih mandeljnov in vanilije. Testo zvaljaj v ne pretanko pločo in zreži v kolobarčke, katere speci na pločevini bledorumeni. Še vroče pomaži na spodnji strani z marelično ali kako drugo omako, pritisi drugega nanj in potresi z vanilijo, pomešano s sladkorjem.

Krompirjeva juha z jabolki. Na kg krompirja vzemi pol kg jabolk, razreži in olupi oboje, deni krompir kuhat, jabolka deni vanj. Ko je krompir zavrel, posoli in zabeli z sirovim maslom. (Maslo se dene kar v krop, ne da bi se razstopilo.) Ko je kuhano, pretlači skozi sito, prevri še enkrat in daj na mizo z opečenimi kruhovimi rezinami.

Puding iz koruzne moke. Segrej pol litra mteka, dodaj 4 dkg sirovega masla in vkuhaj 10 dkg koruzne moke ter pusti par minut vreti in pridno mešaj. Ko se shladi, dodaj 4 žlice sladkorja, 3 rumenjake, lupino in sok od 1 limone in sneg od 3 beljakov. V namazani skledi speci in daj na mizo z malinovecem.

Drobtine.

Cvetlični lonci. Cvetlični lonci morajo biti od znotraj in od zunaj popolnoma čisti, predno presadiš rastlino vanje. Treba jih je okračiti s sodo in dobro oplahnuti. Pa tudi pozneje pazi, da bo lonec od zunaj vedno čist. Operi ga vsak teden vsaj enkrat, da se odstrani vsa nesnaga in plesnivost, ki zamaši one fine luknjice v lončevini, ki so potrebne, da se zemlja prezračí. V porcelanastih loncih cvetlice ne uspevajo.

Cvetlice razpošiljamo najlepše v zabojčku, katerega dno pokriva lega mokrega mahu. Na ta mah položimo cvetlice in jih zopet pokrijemo z mokrim mahom. Jako dobro je, da odstrižemo cvetlicam nekoliko stebelec in jih potaknemo za malo časa v vodo. Cvetlična stebela se nasrkajo vode in tako ostanejo cvetlice dolgo časa sveže.

Glavnike iz kavčuka snažimo s špiritom, v katerem naj se namakajo nekaj ur. Potem jih je treba splakniti s čisto vodo in posušiti na zraku; toda ne na solncu ali blizu peči.

Lepilo za lončeno posodo. Stopi enak del smole in voska ter pridene toliko nepogašenega apna, da ostane zmes, ko je zmernotopla, še delotekoča. S tem zlepi lončeno posodo.

Da železnina ne zarjavi jo je treba namažati z mastjo, ki je izcvrta iz pol kilograma slanine in kateri pridenemo 15 gramov kafre in malo grafitu. S to zmesjo namažimo železo z majhno krpico. Železo dobi potem jekleno barvo ter ne zarjavi na zraku.

Pege odstraniš z obraza z nustrganim hrenom, ki ga deni v steklenico, nanj pa nalij malo pristnega vinskega kisa. S to tekočino se treba umiti vsak večer. V dveh, treh tednih izginejo pege.

Čebula gnije. Mnogo gospodinj nakupi sveže čebule in jo spravi v zaprtem prostoru ali jo obesi v soparen kraj. Potem gnije čebula seveda prav rada. Čebulo je treba obesiti, dokler je še topto, na sonce, da se osuši in pozori. Za obešenje se splete lepo v kite: Vzemimo primerno dolg motvoz, naredi v sredi zanko in zatakni jo, recimo na kljuko na oknu, potem primi eno nit motvoza in čebulo in ovij čebulin repek z drugo nitjo na prvo. Tako vpleti čebulo za čebulo v kito. Ko je čebula popolnoma suha, jo prekadi z brinjem in obesi v hladno podstrešje. Nad čebulo potegni širok žakelj in zadrgni ga. Tako ne zmrzne in ne skljuje. Nagnitih čebul ali mokrih čebul ne vpletaj, ker bi obolele od nagnite še druge. Bela čebula gnije splošno raje od rumene. Rada gnije čebula, ki je rastle v vlažnih peščenih ali v pregnojnih tleh. Kadar in kjer ne utegne čebula popolnoma

dozoreti radi deževja, gnije tudi rada. Majhne čebule se drže splošno bolj kakor prav velike, ki začno gniti, kadar so narezane. Čebule brez repa hrani na suhem prostoru; da ne začno kaliti, jih pokrij pozimi z žakljem s pepelom.

Kumare — zdravilo. Kumare so pri nas na slabem glasu, kolero, grižo in kdo vé kaj še vse človek dobi po kumarah. Pesnik Justin Kerner, ki je bil zdravnik, je pa uporabljal kumare ravno za zdravilo zoper grižo. Vzgojitelj sina kneza K. mu je pripeljal malega kneževiča, ki je bil obolel za grižo, in ga prosil, naj ga prevzame v zdravljenje. Kerner je izpraševal malega gospodiča, kaj je dan poprej jedel, in je dognal, da si je malček pokvaril želodec s sladkarijami. Kerner je vprašal: »Imaš kumare rad?« — Mali je pritrdil in odkimal: »Raa, toda ne smem jih jesti.« — »Danes jih jej kolikor moreš, ne bodo ti škodile!« — Ker je kuhala dečka vročina in ga je žejalo, je s slastjo užival hladno kumarčino solato. Zvečer je dobil kuhanih kumar in drugi dan je bil čisto zdrav. Vzgojitelj je prišel gledat in se je zelo začudil, da je dečko tako naglo ozdravel. Ko je vprašal za račun, mu je Kerner povedal, da ni rabil nobene drage in čudne snovi iz lekarn, ozdravil je dečka s preprosto kumarčino jedjo. Vzgojitelj se je kar preplašil in je gledal, da je odvedel dečka od takega zdravnika. — Kumarčina mezga je zdravilo za kašelj in nahod.

Književnost in umetnost.

Damir Feigel: Tik za fronto. Izmed pisateljev humoristov redko kdo doseže svetovno slavo. Beseda humorista, izgovorjena v družbi, kjer deluje cela njegova osebnost in jo podpre ter podčrta, izzove salve smeha; ista beseda, če je zapisana, ne deluje posebno. Tudi igra (veseloigra, komedija) deluje bolj, ker vidimo nastopajoče osebe in si predstavljamo komično situacijo, ki nastane vsled zapetljaja. Komika ne odvisi tedaj od besede same, ampak mora biti ta združena z neko osebnostjo, z neko posebno situacijo, ki ji dá potrebnega življenja. Odkrivati smešne strani življenja in človeškega značaja ni najlažja stvar in to zadevo ima humorist, ta zadeva pa je resna. Le pogledjmo humor Čehova ali Marka Twaina. Mi Slovenci smo glede humoristov ubogi. Morda edini Aleševc, ki bi ga cenil in pa Milčinski, v kolikor se nam je kot tak predstavil. Še smo imeli druge, a so jih bile same besede, brez jedra, brez resničnega življenja, brez potrebne resnosti, preračunjeni samo na prisiljen smeh. Med te humoriste ne smem šteti Damira Feigla, ki nas je pozdravil že s tretjo knjigo (Pol litra vipavca, Bacili in bacilke) Tik za fronto. On je danes edini slovenski humorist,

ki se resno peča s pisateljivanjem. Prijeten kramlajoči slog nas tu pa tam pelje po nekoliko predolgih hodnikih in skozi katero kamrico, ki bi jo lahko pogrešali, do pravega jedra, iz katerega nam zadirha vžitek. To se mi zdi lepo, da nam poda Feigel dogodek, situacijo, ki jo oplete še iz besedami in vsemi pripomočki humorista ter nas postavi naenkrat pred iznenadenje. Za celo zgodbo se pogosto skriva lahka satira, ali tudi dober nauk. Vse to poiščeš le če hočeš, če ne greš lahko mimo in si zadovoljen tudi z lupno. Knjiga »Tik za fronto« je zanimiva že radi tega, ker je doživeta in pisana v razmerah kot nobena druga slovenska knjiga, z obilico dogodkov in prisotnosti duha v težkih dneh. V naši borni humoristični literaturi zavzema danes Feigel častno mesto.

F. B.

Bodočnost romana. Marcel Prévost pravi, da je francoski roman l. 1919 nadaljeval tam, kjer je l. 1914 nehal, le da se je obilje dogodkov nekako pomnožilo. Najboljši francoski romanopisci po vojni so: Duhamel, Dorgéles in Benoit; vsi trije šele po vojni slavni. Prévost pravi: Kakor Balzac in Stendhal ne prezira med njimi nihče glavnega mika romanovega, mika, ki je od strani do strani, od poglavja do poglavja naraščajoča napetost. To je mik, ki ga nam ponuja tudi življenje, mik, zaradi čegar cenimo jutrnji dan

višje nego današnji in ki je motor vse človeške delavnosti. Kako velika psihološka zmota je, hoteli ta glavni mik v romanu cdriniti! In tako vidimo tudi jasno, kam pojde roman literarnega pomena v bodočnosti — po dveh nasprotnih potih. Prva pot pomenja dejanje, razburjanje, napetost, skratka dogodke bodisi materialne ali duševne vrste; druga analizo, psihologijo, virtuoznost besede. Po tej poti bodo hodili nadarjenci stila, po vrvi pa otroci fantazije in z njimi večina omikanih bralcev.

»Čas«. Pravkar se je dotiskal zvezek 5. in 6. tekočega letnika »Časa«, ki ima naslednjo zanimivo vsebino: I. Razprave: Teosofizem. D. Fr. Kovačič — Maribor. — Pravni razlog v splošni pravni teoriji. Dr. jur. Martin Malnerič — Ljubljana. — Odnosaji Crkve i države u kodeksu kan. prava. Dr. theol. et jur. Fra Ante Crnica. O. F. M. — Makarska u Dalmaciji. — II. Iz našega kulturnega življenja: Znanost in vera. Prof. dr. Aleš Ušeničnik: 1. Tradicionalna teorija o znanosti in veri, 2. Kritika dr. Vebrove teorije. — H. Wendel o Jugoslaviji: Aus dem südslavischen Risorgimento. Von Hem. Wendel (J. Dolenc). — Umetnost Poezija. Leposlovje. — Domoznanstvo: Dokumenti o jadranskem vprašanju (Dr. Val. Rožič). — Zdravstvo in pravoslovje: Psihične motnje na alkoholski podlagi s posebnim ozirom na forum. Spisal Ivan Robida (Dr. —n). — III. Doneski iz kulturnega dela: Cerkev in vprašanje akomodacije (—b—). — Teološki študij (—ič). — L'Europa orientale (—b—). — Dijaški glasovi o dijaštvu (—b—). — Naročnikom »Časa« in članom »L. D.« — Listnica uredništva. — Prihodnji letnik prične s svojo prvo številko v oktobru.

Podlimbarkemu, (Francu Maslju) so odkrili spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši v Spodnjih Lokah pri Krašnji pod Limbarsko goro. Ta pisatelj je spisal znani roman »Gospodin Franjo«, v katerem opisuje znano gospodstvo Avstrijcev po okupaciji v Bosni. Radi tega je bil med vojno preganjan.

Drobiž.

SPOMINSKA DROBTINICA IZ ŽIVLJENJA GREGORČIČEVEGA.

Ko sem te dni prebiral dr. Josipa Lovrenčiča »Brtje z vrta slov. pesništva«, sem naletel na str. 90. opazko, ki se glasi: »Nazaj v planinski raj! Gregorčičevo najljubše dete, kar jih je uglasenih. Vedno gre do srca, ko jo slišiš peti, a onega dopoldne, ko je stal mrtvaški voz na Katarinijevem trgu sredi velikanske množice občinstva in so mu jo zapeli pevci na — zadnjo pot v planinski raj, nas je prevzela, kakor gotovo nikdar prej in nas ne bo nikoli več. Solze so govorile...

Resničnost te opazke potrjuje le resnični dogodek. Bilo je v času, ko je Gregorčič vi-

karil na Gradišču pri Prvačini, Goriška čitalnica, katere pevovodja sem bil jaz, je priredila koncert, na katerega sporedu je stal nov mešanji zbor »Nazaj v planinski raj!«, ki ni bil še nastujen, ampak sem ga prejel od skladatelja Nedveda v rokopisu. Ko pridem v čitalnično dvorano, zagledam že od daleč vitko planinsko postavo Gregorčičevo. Pozdraviva se, in na moje začudenje, da nas je počastil s svojim prihodom, mi reče: »To je Vaša zasluga, ker ste postavili na spored »Nazaj v planinski raj!«, ki ga še nisem slišal uglasbenega«. Ta kratek razgovor sem ob nastopu sporočil pevskeemu zboru in priporočil pazljivost. Bilo je odveč! Večja pazljivost ni bila možna in po tem je bil tudi uspeh. Po koncertu pride pesnik k meni, mi poda roko in reče: »Hvala, slišal sem uglasbenih že več svojih pesmi, ali po moji sodbi ni še noben skladatelj z glasovi tako verno izrazil moja čuvstva kot Nedved v tem zboru.«

Iv. M—a.

ŠMARSKI ŠOMASTER.

Že nekje v starem »Dom in svetu« smo brali v temu šmarskem šomaštru, pesniku, humoristu in skladatelju ob enem, čigar vesele pesmi so poznali vsi vozniki od Zagreba do Dunaja in raznašali njegovo slavo po svetu. Letos je sto let znane njegove pesmi, ki jo je zložil po sinovi smrti, kateri je služil pri cesarski godbi ob priiliki kongresa in si »prsa ferderbal« ter umrl. Oče te izgube ni mogel preboleti, posebno, ko mu je umrla še hči Manca in zložil je pesem:

Šmarski šomašter.

Šmarski šomašter je tak govoru,
grozno sem žalosten — ne vem, kaj bi storu.
Jest sem imel sinu — pa sem ga zgubu,
revr! soldaški stan — mi ga je umoru.
On je pri muski bil — je musiciral,
pa je švolh prsi bil, se je ferdirbal.
Star je bil 22 let, pravšne mladosti,
sestra pa 17 let, tud še ni dosti.
Orgle so se mu prav lepo glasile.
Zdaj bodo pa te roke v grobu trohnile,
Ko se zmslim na njegove ovčice,
men dol teko grenke solzice.
To so njemu vse sovražniki strili,
da so ga v ta stan palmili.
Zdaj hota pa tam počivala,
na soden dan pa z britofa gor vstala.
Bog ti daj lahko noč, ljubi moj sin Francelj,
tvoj duši pomoč — v nebesih pa krancelj.

DUME.

Moja ljubezen je bolna. Kadar sem v mračnih nočeh točil ob nji solze, ki so morda hujše od vseh, se je dvignila in me je potolažila:

»Tiho, moj sin; jaz ne izginem, jaz ne umrjem, jaz sem močnejša kot nebo in zemlja; močnejša kakor smrt.«

Tujec sem med svojimi lastnimi tovariši. Ne razume me nihče... Neskončno težko je tako življenje; vse hrepenenje po lepoti pada na dušo, žge v srcu, muči me vse noči. Včasih sem neizmerno žalosten; v takšnih trenutkih bi rad umrl brez bolesti in kesanja.

Kje ste, ve mile tople oči, ti obraz vsega hrepenenja vreden; če se mi prikažeš v sanjah, se tresem težke bolesti. Ali meni ni dano, ni dano. —

Zdi se mi, da bi moral postati zloben, kakor ranjena zver...

Zdravstvo.

Za gnoječe rane in tvore, namaži na platno mazila, ki je narejeno iz 65 g voska, 32 g kolofonije, 32 laškega olja, 16 g govejega loja in 16 g terpentina. Vse to mešaj v lončeni posodi, da se strne. Trde bule in otekline: Raztopi nekoliko smole, surovega masla, voska, namaži na platno in naveži mlačno. Prenovi vsako drugo uro.

Za kamen v jetrih ali v ledvicah kuhaj brnjeve jagode na kozjem mleku in uživaj za zajutrek in za večerjo. Iztisni sok iz korenin (mrkve), zmešaj ga z medom in uživaj predpoldne dve in popoldne dve žlici. Neškodljivo domače zdravilo je tudi čaj ali prah korenjevega semena, čaja izpij dvakrat na dan po en četrt litra toplega, prah uživaj na topli vodi po en četrt žličke naenkrat. Tople kopeli denejo prav dobro za bolečine v jetrih, v navadi je tudi gornikov čaj in marsikaj drugega — ali kar koristi temu, škoduje lahko drugemu, zato vprašaj za svet zdravnika.

Narodno blago.

(Jako stara pesem.)

1.

Kaj delaš ti človek na svet'
da se še valješ v pregreh'
po grešnem življenju pride
peklensko trpljenje, Avbë.

2.

Oj človek je tajšen na svet
kolk' na kaplja na veji
en majhen veterc prileti,
te kaplje na vejci več ni.

3.

Sem slišu, sem vidu večkrat
kaj mu denejo v truglo takrat:
dol v oblance vržejo ga
še en malo pogrnejo ga!

Ena sivno stara molitev od sv. Petka

(iz Tolminskega.)

Danes je en sveti dan,
ki je sveti Petek sam,
ki so Jezusa lovili
gor čez gorejne šahare.

Gor so našli kladevca
sedem let je plehana; —
so Jezusu križ naredili.

Križ je pa prevelek!

Križa je škoda žagati,
Jezusa ni treba šparati!
Rajš Jezusa nategnimo
vse škripce z mesta zgnimo!

Vse žilce so popokale,
vse škripce z mesta skakale!

Njegove svete ročice so na križ razpeli,
Njegove svete nožice so na križ pribili,
Njegovo sveto glavico so s trnjem kronali,
Njegovo sveto stran so z mečem prebodli!
Venkaj teče sveta kri,
sveta kri Jezusova!

Marija pod križem kleči,
sveto krveco gor drži.

»O vi judovski hlapci,
prite to ženo,
ki mene hujš dene
nje jokanje in gavnanje
kakor moje britko trplene.

»Oh nimar sem bila mati tvoja,
zdej sem šele žena tvoja!«

»Tiho bodite, Mati;
če sem biu za mater Vas poklical,
se je bilo srce u Vas utrgalo!

Kakor me vidte tu u mladem detetu da trpim,
zavoljo pravice teh vernih dušic, ki tam u pek-
lenskem ognju upijejo».

Zvonovi niso več zvonili,
petelinčki niso več peli,
rib'ce ki so po morju plavale
so h kraju priplavale:

od te prevelike žalosti,
ker Jezus kaj trpi,
ker Jezus tega ureden ni!

Mat' Janezova,
Mat' Salmonova,
Mati britke martre,
zlast' pri Jezusovi smrti:
bodite še pri nas
zlast' slednji čas,
ko pojde duša 'z nas. — Amen.

Vsebina petnajste in šestnajste številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

Vampir. Spisal dr. Fr. Detela. (Dalje.)

Matkove Tine prečudno romanje. Spisal Ivo Pregelj. (Konec.)

V Smrlinju. Spisal Narte Velikonja. (Dalje.)

Domače živali. Spisal Lovro Koder. (Dalje.)

POUČNI ČLANKI:

Življenja, laž in resnica. Spisal Jens Jörgensen. (Dalje.)

Še nekaj o cerkljanskih umetnikih. Spisal Stanko Stanič.

Eskimi. Spisal Ivan Bežnik.

PESMI:

Pod kostanji. (Janko Samec.)

Spomin. (Li-tai-pe.)

V večerni uri. (M. Elizabeta.)

Zgodnja pomlad. (H. Hebat.)

Poletni duh. (Li-tai-pe.)

Ne umrite še... (Li-tai-pe.)

ZA NAŠE MALČKE:

Iz uraldosti. Spisal Franc Ločnikar. Mrak. (Iz knjige »Pastirčki«.)

IZ NAŠE KNJIŽEVNOSTI:

Iz knjige Damira Feigla »Tik za fronto«: Juridlično tempiran šrapnel.

ŽENSKI SVET:

Pot k samostojnosti. Napisala G. B. Par misli o modi, Kuhinja, Drobtine.

TO IN ONO:

Književnost in umetnost: Damir Feigel: Tik za fronto. Bodočnost romana. Čas. Podlimbarskemu. Drobiž: Spominska drobtinica iz življenja Gregorčičevega. Šmarski šomaster. Dume. Zdravstvo. Narodno blago. Sem slišal, sem videl večkrat. Ena sivno stara pesem od sv. Petka.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — **Tiska Narodna Tiskarna v Gorici**. — **Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej.** — **Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L letno. Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. Urejuje: FRANCE BEVK.**

Listnica uredništva.

M. E. Vesel sem pesmi. Nič ne dé, če so pesmi samostanske. Zame je glavno, da so pesmi dobre in to so. Knjigo priporočim in ukrenem vse, da se bo tu prodajala.

S. K. Vi pišete: »Dasi sem preprost človek, Vam se drznem vseeno poslati...« Saj je vseeno, kakega stanu ste, delavec, uradnik, duhovnik ali učitelj. Glavno je, da pišete in da dobro pišete, da nam imate kaj povedati. Bog mi je priča, da še nikoli nisem imel pri presoji poslanih stvari stanovskega poklica pred očmi. Kdor bi trdil drugače, je obrekovalec.

P. A. Vaše priznanje nas veseli in prav radi bi ga priobčili, če bi se o tem ne zamerili mnogim drugim, ki so nam tudi poslali podobna priznanja. Skoraj vsi novi naročniki, ki se oglašajo še vedno, nam pišejo taka priznanja. Na stotine jih imamo.

Fr. K—v. Vi pravite, da bi bilo dobro prinesiti članek o predmetu, ki mi ga navajate tako nadrobno, da ne morem dvomiti, da Vam ni dobro poznan. Prosim, napišite, priobčim Vam ga!

Vsem. Prihodnja številka bo zopet dvojna. Prinesla bo spise o Danteju s slikami za njegovo šeststoletnico, ki bo septembra.

Nove knjige.

Prekmurje, spisal univ. prof. dr. M. Slavič, Ljubljana 1921. Izdala in založila S. K. S. Z. v Ljubljani. Zanimiva knjiga, v kateri opisuje strokovnjak naše brate v Prekmurju, ki so ječali pod madžarskim jarmom. Knjigi je priložen razviden zemljevid. Knjigo je mogoče dobiti tudi v Gorici.

Zvezna tiskarna založi in izda 10 moških in mešanih zborov, na narodna besedila iz Štrekljeve zbirke uglasbil Emil Adamič in nov moški zbor z bariton solom »Kam škrjanček moj hitiš?« na besedilo Iva Peruzija uglasbil Zorko Prelovec.

Male pesmarice II. številka, vsebuje Volaričev lep moški zbor »Zvečer« z bariton solom, katerega bodo naši pevski zbori in pevci gotovo veseli.

Pevskim zborom! Trije moški zbori (Adamič: Ljubici, Rožanc: Mak žari, Prelovec: Rdeče rože, so pravkar izšli v drugi izdaji, ker je prva popolnoma pošla. Cena partituri vseh treh zborov 10 K.

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

Edino domače podjetje te stroke

Izdeluje in ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev vseh velikosti in za vsak stan.

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, ter se za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na varstveno znamko, ki je vtisnjena na podplatu ali nadplatu.

Ako čevlji nimajo znamke, niso naš izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: v **Trstu, Via Rettori, št. 1** blizu magistrata, v **Gorici, Corso Verdi 32**, v hiši Centralne posojilnice.

Zahtevajte čevlje „ADRIJA“ pri vseh trgovcih. Trgovci so dolžni prodajati naše izdelke po od zadruga določeni ceni, pomnoženi za poštnino. Na zahtevo kupca morajo trgovci pokazati originalni, tiskani cenik „Čevljarske zadruga“.

V krajih kjer trgovci ne drže čevljev našega izdelka, se iščejo zastopnik v svrhu naročanja za privatne stranke. — Zastopniki dobe za svoje delo primerno odškodnino.

Zadruga je izdala, nov bogato ilustriran cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se posljejo na naslov:

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

Listi.

Jadranka št. 8.: 1. Ko gost pri tebi doma... — Fr. Žgur. 2. Za samostanskim obzidjem. — M. Gregoričeva. 3. Ne bogastvo ampak delo! — Kraševka. 4. Materi. — Mara Tavčarjeva. 5. Postajni preglednik. — A. S. Puškin. 6. Knjiga za Tebe. — Marg. Birna. 7. Dantova 600 letnica. — Marica. 8. Car Petrova koč v Zaandamu. — Gracijanova. 9. Drobtine.

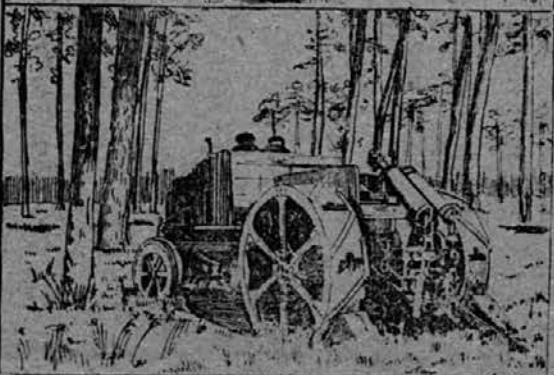
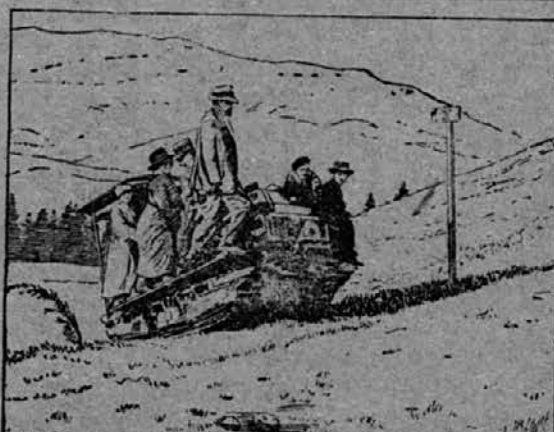
Naši zapiski. Ta znanstvena revija je prešla v druge roke in postane socialistično strankarsko glasilo. Prepeluh, Erjavec in dr. Lončar bodo izdajali Nove zapiske, ki bodo nadaljevanje Naših zapiskov v dosedanji smeri.

Pravni vestnik št. 7 ima sledečo vsebino: Občni zbor društva Pravnik v Trstu dne 10. Julija 1921. — Dr. Metod Dolenc (Ljubljana): Kazensko pravna odgovornost odvetnikov glede zastopanja strank na sodnji. — Dr. Evgen Bunc: Pridobarina pridobitnih in gospodarskih zadrug ter akcijskih družb. — Dr. H. Tuma: Prispevki k slovenski sodni terminologiji. — Male vesti.

Vesna št. 2.: Golar prinaša ljubko »Rožno pesem«, talentirana Čehinja Ana Ziegloserjeva daljšo pesem v prozi »Pomladni večer«. Vavpotič piše o Groharju (s 4. posnetki Groharjevih slik). Dalje Vavpotičevi portreti Putjate, Saričeve in Danila. Lidija Wisiakova se nam predstavlja kot balerina, arhitekt Kregar p.še o estetiki ženske obleke, Legros (prof. Debeljak) nam poroča dnevne zanimivosti iz Pariza. Profesor Volavšek piše podučen članek s podobami o kolo-vratu, ki je že skoro izumrl, naš licej nam ponuja svoje kuhinjske tajnosti. Za deco je spesnila Vida Jerajeva pesem »O treh punčkah«, imenovan pesnik pa stike o muhi in njenem trebuhu. Hrvatska literarna sodobnost je zastopana po »Sanjali« Zdenke Markovičeve. — Celih devet strani obsegajo ročna dela in modne slike, ki so samostojno komponirane in izvirno risane.

Ilustrovani poljudno znanstveni mesečnik »Vrh Razglednika«. Poljudno znanstvenega lista dosedaj še nismo imeli. Iz vsebine naj omenimo sestavke »O plugu«. »Učimo se opazovati!«, »V zvezdarni« in »Obstanek organizmov«. — List

se naroča pri uredništvu v Prevaljah, ali pri upravi, t. j. »Oglasna specijacija Sušnik v Mariboru, Slovenska ulica št. 15.« Na leto velja 300 kron, posamezna številka 25 kron.

VOJNI IZUMI V MIRU.

Vojna nam je prinesla ta ali oni izum, o katerem smo mislili, da ga v miru ne bomo več upotrebili. Temu ni tako. Grozni tanki, ki se odločili vojno takorekoč, so danes čisto krotka »žival«, ki prenašajo turiste na planine, kot vidimo na gornji sliki. Spodaj pa je stroj, ki ga goni bencin in ki ga danes uporabljajo, da ž njim sekajo les v gozdovih. Če bi bilo človeštvo pametno, bi posvetilo vse svoje duševne sile le v mirni napredek in srečo človeštva.

Grki so porazili Turke v sedanji vojni. Slika nam kaže različne tipe grške armade.

Uganke.

1. Besedna uganka.

(Domen.)

Radost, poklic, peteršilj, zajec, modrost, devlica, sšomina, solata, mladost, pogača, podplat, mehkužnost, klopica, perica, ropotavka, izgnanec, smešnica, likalnik, limonada, mrhovina, zločin, pešpot.

Po dve zaporedni črki dasta pregovor.

2. Konjiček.

(Domen.)

	po	li	bož	
	u	kaj	so	
gu	n	je	de	cu
kdor	po	bo	pr	ju

3. Rebus.

(Domen.)

10 $\frac{ar}{d}$ = 9 ho 3' ok = 11 s' joo

Kdor prav razreši vse tri uganke in pošlje rešitev do 20. sept. ter bo izžreban, dobi v dar knjigo Damir Feigel: Tik za fronto.

Rešitev ugank v 13. številu:

1. Kvadrat: Genova, kozica, Marica, Marija, potica, golida. V diagonalah hereš: Gorica.

2. Besedna uganka: Odpri srce, odpri roke, otiraj bratovske solze.

3. Vizitka: Salezijanec.

Rešitev je prišlo 27. Žreb je določil gde. Tinco Godina v Ajdovščini.

Rešitev ugank v 14. številu:

1. Skladateljska uganka: Vinko Vodopivec.

2. Kvadrat: Trst, rano, sneg, toga.

3. Besedna uganka: Lenega čaka strgan rokav.

Rešitev je prišlo 30. Žreb je določil g. Vrčona Franceta, Skrilje 96, Sv. Križ.

Kratkočasnice.

V KUPEJU.

Neka gospa se zahvali svojemu sosedu, ki ji je odstopil boljši prostor. »O prosim,« odvrne ta, to je samoobsebi umevno. So sicer ljudje, ki vstanejo le, ko vidijo mlado lepo gospodično, jaz pa ne tako.« —

PROFESOR

(pri kemičnih poskusih): Kakor vidite, gospodje, ne vidite sedaj še ničesar; zakaj ne vidite, boste kmalu videli.

GROŽNJA.

»Ljubi moziček, plezanje po teh pečinalh je skrajno nevarno in raditega bi bilo bolje, ako ostaneš tukaj.« —

— »Ali gospa sodnikova, pustiti vendar iti vašemu možu z nami, saj smo že nevarnejši partije naredili.«

»Dobro, gospod, dam torej mojega moža v vaše nadzorovanje, to pa povem že naprój, ako bi se mu kaj zgodilo, me morate vzeti vi.«

NUJNA REČ.

»Prosim te, človeče, zakaj je tebi frak?«

»Neumneš, kaj misliš, da ne hodim beračit tudi po boljših hišah...«

NEVERJETNO.

»Ah vidite damo s spremljevalcem na teh strmih pečinalh! Skoraj neverjetno, da zamore mati štirih otrok počenjati take stvari.« —

— in k temu je to še moja gospa, jaz sem državni pravnik, pa ne morem nič proti temu ukreniti.«

IZ NAVADE.

»Kje pa ste pustili milostljivo, gospod profesor?«

»Uslužbena je. Prismočila je opoldne svinjino, pa sem ji za kazen naložil, da jo mora speči do večera desetkrat prav.«

Pevec, št. 5—6: Fr. Zabret nadaljuje svoj članek o Stanku Premrlu, M. Bajuk o narodni pesmi v sekiricah, sledi Vestnik pevske zveze, dalje poročila o novih skladbah, o ljubljanski operi, orkestralnem društvu Glasbene Matice itd. Glasbena priloga prinaša Premrlovo prirediteljev »Lepe naše domovine« za mešan zbor s podloženo drugo Silvin Sardenkovo kitico, potem državno himno »Bože pravde« s slovenskim besedilom za moški in mešani zbor, dalje Premrlovo iz časa majniške deklaracije zelo priljubljeno »Zdravico« za mešani in moški zbor ter dve prekmurski narodni v prav zanimivi in posrečeni harmonizaciji dr. Frana Kimovca.

Satira.

TURŠKO VPRAŠANJE.

Pol stoletja vsa Evropa
se napenja in se trudi,
da gre Turek raz Balkana
in iz Carigrada tudi.

Vsi zavezniki edini
so gledé tega vprašanja,
prepir nam glasen in pretep
to že leti dve naznanja.

Ali Turek puši pipo
tam za zidom Carigrada,
gleda, ko kristjan se kolje,
kot bi gad ujedal gada.

Skrivalnica.

**Goriška zveza gospodarskih
zadruag in društev v Gorici**

registrovana zadruga z omejeno zavezo

**v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,**

**araduje vsak delavnik od 8. do 14;
stranke se sprejemajo le do poldneva,**

Andrej Mavrič, krojač in
trgovec v
Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci),
se najtopleje priporoča slav. občinstvu v
mestu in na deželi, posebno pa preč. du-
hovščini, za obila naročila, katere izvršuje
točno in po znižanih cenah. — — —

KJE JE RAZBOJNIK?

Vrli pečine stari grad,
nima oken, nima vrat,
a razbojnik v njem prebiva,
pa povej mi, kje se skriva!

ŠIRITE

„MLADIKO!“

PAVEL NETZBANDT

OTVORITEV ZOBOZDRAVNIŠKEGA ATELJÉJA

SPREJEMA OD
9-12, 14-17

GORICA
UL DANTE 12-PT

Veletřca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S. Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernel Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno ○ Na debelo.
GORICA, VIA RASTELLO 34-37.

Volneno in bombažasto sukno
za moške in ženske.

Velika izbena perila, šifona, raznovrstnega platna za rjuhe, brisač vsake vrste, serviet, belih in barvanih namiznih prtov vsake velikosti, žepnih robcev, volnena, bombažastega in sukanega blaga za blazine, volnene in bombažaste odeje, bele in barvane posteljne prevlake, z volno napolnjene in s klotom raznih barv, volnenim porhatom, zefirjem, etaminom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbena
potrebščin za krojače
in šivilje

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naročila oblek in perila za moške, dame in otroke.

PODRUŽNICA LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE :: V GORICI, ::

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
SHS kron

CENTRALA:

Rezerva SHS
kron

50 MILIJONOV. **LJUBLJANA.** 45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge
po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v
bančno stroko spada oče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8 1/2 12 in od 3—5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrčko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega po-
hištva, v kateri je

nad 50 kompletnih sob
priprostitih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 2000 Lir naprej.

Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrčko